

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Sotsioloogia, sotsiaaltöö ja sotsiaalpoliitika õppekava

Sotsiaaltöö- ja sotsiaalpoliitika eriala

Ave Paju

Perevägivallaga seotud müüdid vägivalla juhtumitega

kokkupuutuvate spetsialistide hulgas

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kadri Soo, MA

Tartu 2016

Olen töö koostanud iseseisvalt. Kõik töös kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

/Ave Paju/ 02.06.2016

Myths about domestic violence among specialists who deal with violence cases

ABSTRACT

Domestic violence is not just family's internal affair, but it is a serious public health problem. The violence does not only affect its parties, the perpetrator and victim, but also family members, usually children, who witness the act of violence.

Growing up in a violent family can promote children to shape distorted grasp of not only family relationships but gender roles altogether. Also, they have big probability to have the same pattern of behaviour, so violence produces violence.

The path of healing or possible egress from the violence depends mostly on the professionalism of the specialists and the myths about domestic violence spread among them. The myths or misconceptions in society, and among specialist, about domestic violence enable the perpetrators to keep using violence. The misconceptions have the effect of blaming victims, which can result in the victims not turning to the specialists or not reporting about domestic violence entirely.

The purpose of this paper was to find out about prevailing myths or the existence of attitudes about domestic violence among specialists who deal with violence cases. In an online survey, I presented some statements about domestic violence to specialists, who were social workers, child protecting service workers, general practitioners, nurses, social pedagogues, legal aid and victim support workers. In the survey, they had to choose if they agreed with statements presented to them or not.

It became evident that specialists acknowledge the problem of violence as an actual problem in the whole society and not only as a family's internal affair. With the patriarchal comprehension of women having to agree with sexual intercourse as an obligation in a relationship, whether they want it or not, was not unanimously agreed on.

There still remains a row of myths about domestic violence among the specialists. While blaming the victim, it is thought that some women like violent men and they like to be in the victim status, as well. The violence is thought to be a problem in a certain target group: the people who consume alcohol and narcotic, who cannot control their anger and who are significantly different from non-violent people. The opinion of couple counselling as a method to end domestic violence became evident from the survey. Also, a popular opinion among the respondents was that if victims really want to leave the abusive relationships they could do it independently too.

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. VÄGIVALLA TEOREETILINE KÄSITLUS, MÕISTED JA UURINGUD	7
1.1. Vägivalla mõiste ja liigitus.....	7
1.2. Pere- ja paarisuhtevägivald.....	8
1.3. Vägivalla (sh pere- ja paarisuhtevägivalla) avaldumisvormid.....	10
1.4. Töös kasutatavad mõisted.....	11
1.5. Teoreetilised lähtekohad vägivalla ja vägivallaga seotud müütide/ hoiakute põhjendamisel.....	13
1.6. Varasemad uuringud.....	15
1.7. Probleemipüstitus.....	17
2. UURIMUSE METOODIKA	19
2.1. Uurimismeetod.....	19
2.2. Valim	19
2.3. Ankeedi koostamine ja küsitlusprotseduur.....	21
3. UURIMISTULEMUSTE ANALÜÜS	23
3.1. Müütide uskumine spetsialistide seas.....	23
4. ARUTELU	35
KOKKUVÕTE	41
KASUTATUD KIRJANDUS	43
LISAD	46
Lisa 1. Küsimustik	46

Sissejuhatus

„Kui sedavõrd massiline vägivald leiaks aset riikide vahel, nimetatakse seda sõjaks...

Kuna see leiab aset aga meeste ja naiste vahel, nimetatakse seda kõigest eraasjaks.“

Hilkka Pietilä (2003) ¹

Veel mõnikümmend aastat tagasi peeti maailmas perevägivalda suhteliselt süütuks peretülik, millesse kõrvalseisjad ei peaks sekkuma (Kase, 2004).

Lääne-Euroopas ja Ameerikas teadvustati paarisuhtevägivalla probleemi olemasolu seoses 1970. aastatel alguse saanud feministliku liikumisega, ent Eestis hakati paarisuhtevägivallast kui tõsisest rahvatervise probleemist rääkima alles pärast aastatel 2001-2003 läbiviidud esimesi sellealaseid uuringuid (Pettai ja Proos, 2001, 2003).

Perevägivald ei mõjuta mitte üksnes selle osapooli, toimepanijat ja kannatanut, vaid ka vägivallaakti pealtnägijaist pereliikmeid, kelleks üldjuhul on lapsed. Vanemate vahelise vägivalla pealt nägemine avaldab tugevat psühholoogilist mõju lastele ning võib seeläbi kujundada vääristunud arusaamu nii peresuhetest kui taastoota ebavõrdset soorollide jaotust põlvest põlve (Bancroft ja Silvermann, 2007).

Perevägivalda ei saa võtta kui pere siseasja, see on kogu ühiskonna probleem. Olgu siinkohal tegu kas otseste (nt ravikulu, töölt puudumise tõttu saamata jäänud palgakulu) või hoopis kaudsete kuludega (nt vägivallast tingitud depressiivsuse mõju töö produktiivsusele), mida on keeruline rahasse arvestada. Seega, vägivallal on kõrge hind ka ühiskonna jaoks tervikuna (Soo, 2010).

See, milliseks kujuneb kannatanu jaoks vägivallaga toimetuleku ja vägivallast võimaliku väljumise kulg, sõltub nii tugiteenuste olemasolust ja kättesaadavusest, aga ka vägivalla ohvritega tegelevate spetsialistide hoiakutest ning professionaalsusest. Olgugi, et Eestis on riiklikul tasandil viimase kümne aasta jooksul just pere- ja lähisuhtevägivallaga seotud prioriteedid oluliselt muutunud, ei pruugi see tähendada kiiret hoiakute ja eelarvamuste muutust nii elanike hulgas tervikuna kui ka konkreetselt vägivalla juhtumitega tegelevate spetsialistide hulgas.

---

¹ Hilkka Maijaliisa Pietilä - s. 13.03.1931 Soomes; Helsingi Ülikool- põllumajandus- ja metsandusteadused, MA 1956; Soome ÜRO Assotsiatsiooni peasekretär 1963-1990; autorina muu hulgas käsitlenud teemasid inimõigustest ja naiste õigustest; pensionile jäänuna vabakutseline teadur, kirjanik ja aktivist.

Vägivallaga seotud koolitustel ning võrgustiku koostöörühmades olen kohanud ikka ja jälle perevägivallaga seonduvate teemade osas eelarvamuslikke või suisa süüdistavaid spetsialiste, kes ei näi hoomavat, miks ohvritel on keeruline vägivaldsest suhtest lahkuda või miks vägivaldses peres kasvanud lapsel on suur tõenäosus saada täiskasvanuna sarnase käitumismustri kasutajaks.

See, kui spetsialistid süüdistavad ohvreid või suhtuvad eelarvamuslikult perevägivallaga seonduvasse, võib viia olukorrani, et vägivald võib jääda endiselt varjatuks ning sellest ei pruugita teatada. 2009. aasta kuriteohvrite uuringu kokkuvõttes tuuakse ühe olulise asjaoluna välja fakt, et vägivalla ohvrid enamasti ei pöördu politsei ega ka arsti poole (Ahven jt., 2010). 2015. a vägivalla (sh perevägivalla ohvrid) või vägivallaga ähvardamise ohvriks langenutest teavitas 35% politseid või tegi seda keegi teine ja 5% juhtumite puhul sai politsei teate muul viisil (Ahven jt., 2016).

Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020 üks põhimõte on kujundada vägivallaga kokku puutuvate spetsialistide ühine arusaam nii vägivalla olemusest kui selle riskiteguritest ja mõjust ning ennetustöö vajalikkusest. Tähtis on ohvrite abistamise süsteemi, õiguskaitseasutuste, omavalitsuste, tervishoiu- ja haridusasutuste ning ka kolmanda sektori (vabaihendused, mittetulundusühingud) spetsialistide professionaalsus vägivalla ennetamisel, ohvrite toetamisel, vägivalla toimepanijate kohtlemisel ja vägivallajuhtumite menetlemisel (Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020:7).

Käesoleva töö eesmärk on teada saada, millised on vägivalla juhtumitega kokkupuutuvate spetsialistide hulgas levinud müüdid või eelarvamusel seoses perevägivallaga. Otsin oma bakalaureusetöös vastuseid küsimustele, kuidas vägivalla osapooltega töötavad spetsialistid süüdistavad ohvrit, vabandavad toimepanija käitumist ja/või pisendavad vägivalla tõsidust. Minu analüüsi tulemused võiksid olla abiks uute strateegiate ja meetodikate väljatöötamisel vägivalla ohvritega tegelevate tugispetsialistide koolitamisel ning tugivõrgustiku koostöö tõhustamisel.

Bakalaureusetöö koosneb neljast peatükist, millest esimene annab ülevaate vägivalla teoreetilistest käsitlustest, vägivallaga seotud mõistetest ning olulisematest uuringutest. Teine peatükk käsitleb uuringu meetodikat, uuritavaid ja analüüsimeetodeid. Kolmas peatükk annab ülevaate uuringu tulemustest ja neljandas peatükis arutletakse nende üle.

1. Vägivalla teoreetiline käsitus, mõisted ja uuringud

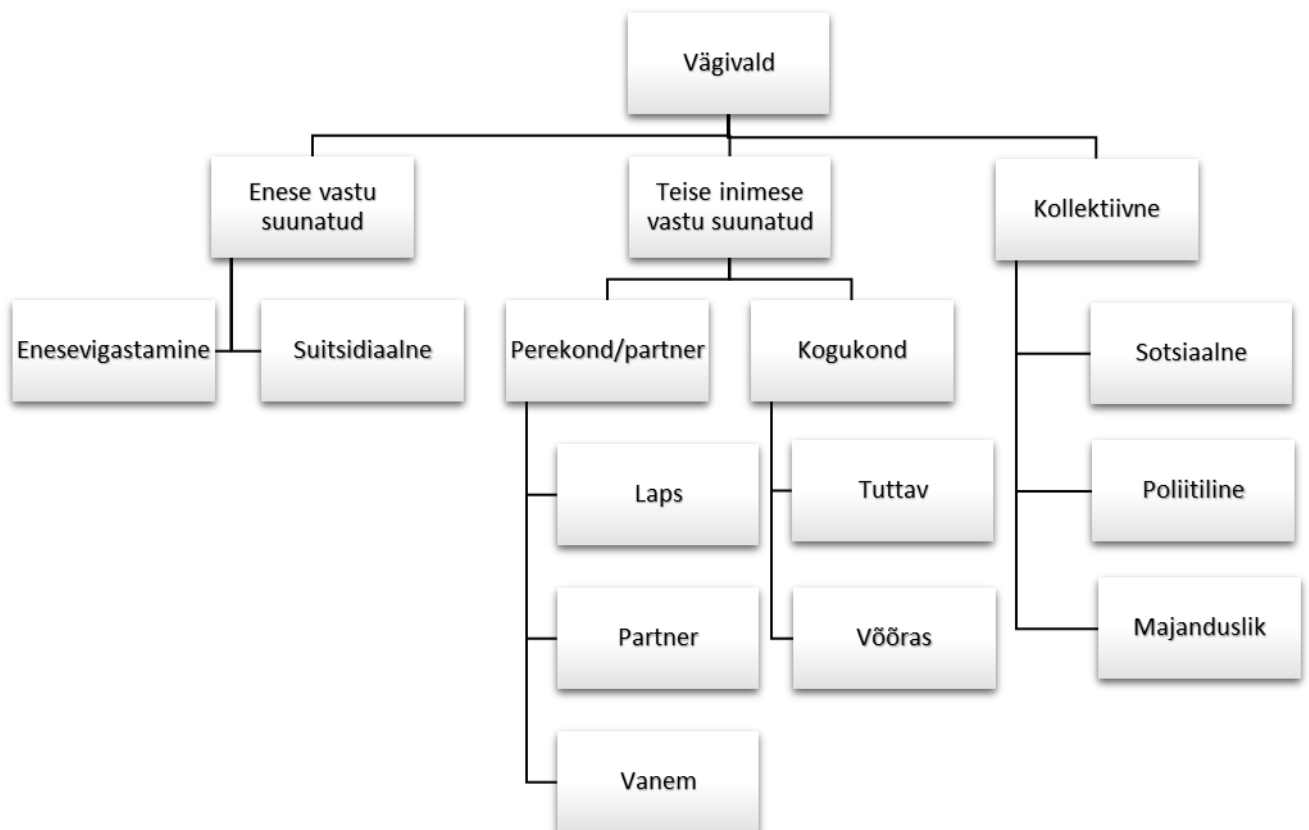
1.1. Vägivalla mõiste ja liigitus

Maailma Terviseorganisatsiooni (2002) definitsiooni kohaselt on vägivald tahtlik füüsilise jõu või mõjuvõimu kasutamine või sellega ähvardamine, mis on suunatud enda, teise isiku, inimrühma või kogukonna vastu ning mis (tõenäoliselt) põhjustab vigastusi, surma, psühholoogilist kahju, arengu häirumist või õigustest ilmajätmist.

Kase (2004) määratleb vägivalda kui käitumist, mille abil saavutatakse teises inimeses hirmu tekitades võim tema elu üle. Ühtlasi tähendab see ka teise inimese käitumise, mõtete ja tunnete kontrollimist (Kase, 2004:7). Olgu vägivald suunatud kellele tahes, ent kahju tekitamine seejuures on tahtlik.

Maailma Terviseorganisatsioon on vägivalla liigituse aluseks võtnud Krug jt (2002:6-7) koostatud joonise, mille kohaselt jaguneb vägivald:

- enese vastu suunatud vägivald (suitsiid, enesevigastamine)
- teise inimese vastu suunatud vägivald
- kollektiivne vägivald (sõjad, terrorirünnakud)

Joonis 1. Vägivalla liigid (allikas: Krug jt., 2002:6-7).

Mina võtan lähema vaatluse alla teise inimese vastu suunatud vägivalda, mis toimub perekonnas või lähedastes suhetes olevate inimeste vahel.

Kasutusel on mitmeid mõisteid, millega nimetatakse vägivalda peres, kodus, lähedaste ja (ka endiste) partnerite vahel: perevägivald, paarisuhtevägivald, lähisuhtevägivald, koduvägivald. Järgnevalt defineerin neist pere- ja paarisuhtevägivalda.

1.2. Pere- ja paarisuhtevägivald

Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsiooni (2011)² kohaselt nimetatakse perevägivaldaks igasugust füüsilist, seksuaalset, psühholoogilist ja majanduslikku vägivalda, mis leiab aset perekonnas endiste või praeguste abikaasade, partnerite vahel, sõltumata sellest, kas vägivallatseja elab või on elanud koos ohvriga samas elukohas. Perevägivalda mõiste ei määratle ära sündmuse toimumise kohta, vägivallajuhtum lähedases suhtes isikute vahel võib aset leida kus iganes: ohvri kodus, vägivallatseja kodus, külas olles, kinos vms kohtades.

Perevägivalda liigitatakse vastavalt sellele, kelle vastu see on suunatud:

- vägivald (intiim)partneri e praeguse/endise abikaasa/elukaaslase vastu-paarisuhtevägivald e lähisuhtevägivald;
- vägivald lapse vastu;
- vägivald (vana)vanemate suhtes;
- vägivald õdede-vendade vastu.

Intiimpartneri suhtes kasutatav vägivald sisaldab nii mehe või meespartneri vägivaldset rünnakut intiimpartneri (abikaasa, elukaaslane, armuke) vastu kui ka naise rünnakut oma intiimpartneri suhtes. Meeste vägivald naiste suhtes sisaldab sageli seksuaalset vägivalda, on ähvardav, jõuline, hirmutav ja ühtlasi ohtlik. Samas naiste vägivald meeste suhtes on seotud pigem enesekaitse ja kättemaksuga (Dobash jt., 2003).

Perevägivalda käsitlemise juures ei saa kindlalt väita, et perevägivald on üksnes vägivald naiste vastu. Ohvriks võivad olla samavõrd ka mehed (Paats, 2010). Kuritegude statistikast ilmneb siiski, et perevägivalda ohvriteks on enamasti naised ning vägivallatsejateks mehed. 2014. aastal olid kriminaalpoliitika uuringu andmetel perevägivalda ohvriteks 82% juhtudel naised (Ahven jt., 2014).

Vägivald lapse vastu (lapse väärkohtlemine) seisneb vanema või hooldaja vägivaldses rünnakus lapse vastu, millega kaasnevad füüsilised vigastused, emotsionaalne trauma või muu

---

² Istanbuli konventsioon

kahju (Kase, 2004). Ka vanema poolt lapsele eakohase hoolitsuse puudumist ja tähelepanu mitteosutamist ehk lapse hooletussejätmist käsitletakse kui lapse vastu suunatud vägivalda. Vägivald lapse vastu võib olla nii füüsiline, vaimne kui seksuaalne. Raskeim neist on intsest e lapse seksuaalne ära kasutamine (Kase, 2004). Ka lapse füüsiline (kehaline) karistamine on lapse vastu suunatud vägivalla üks vorm. Varasemalt on üsnagi loomulikuna võetud, et laste kasvatamise juurde kuulubki nende kehaline karistamine, kuid tänapäeval seda kui kasvatusmeetodit siiski aktsepteerida ei tohiks.

Perevägivalda, kus lapsed otseselt kannatada ei saa (neil ei ole kehavigastusi, nende asjad pole lõhutud), on meil küllaltki kaua mõistetud sellisena, et lapsed ongi pelgalt pealtnägijad ning mingit suurt traumat nendele sellega ei kaasne. Vähetähtsaks on peetud psühholoogilist traumat, mida lapseas kogetu põhjustab ning mis võib täiskasvanuna tegevusi pärssida ning millest paranemine võib kesta terve elu. Perevägivaldaks loetakse seda kui laps on vanemate vahelise vägivalla pealtnägijaks ning kui keegi teine pereliige on lapse suhtes vägivaldne (Linno jt., 2011).

Pahatihti ongi nii, et perevägivalda juhtumite menetlemisel pööratakse üldjuhul suuremat tähelepanu vägivaldale naiste suhtes, samas jäetakse lapsed üldse kõrvale. Samas on vägivald partneri ja vägivald lapse vastu tihedalt seotud. Ligi pooled meestest, kes kasutavad vägivalda oma naiste vastu, teevad seda ka oma laste suhtes (Bancroft ja Silvermann, 2007; Kase, 2004). Samas ka naised, kes kannatavad abikaasa/ partneri vägivalla all, võivad oma raevu ning frustratsiooni välja elada oma laste peal. Poisid, kes on olnud lapsena isa poolt ema vastu suunatud vägivalla tunnistajateks, võivad saada ise vägivallatsejateks (Kase, 2004). On leitud, et mida tõsisem ja sagedasem on vägivald naise vastu, seda suurema tõenäosusega saab see osaks ka laste suhtes (Bancroft ja Silvermann, 2007).

Paarisuhtevägivalda võib mõista kui praeguse või endise abikaasa, elukaaslase või partneri poolt toime pandud käitumist, milles sisalduvad kontrolliva käitumise, psühholoogilise agressiooni, füüsilise kuritarvitamise või seksuaalse sunduse elemendid ning mis kannatanule tekitab nii füüsilisi kui psühholoogilisi kahjustusi (Saltzman jt., 2002 viidatud Soo, 2010). Istanbuli konventsiooni kohaselt võib vägivald paarisuhtes põhjustada ohvrile süstemaatilisi psühholoogilisi, seksuaalseid või füüsilisi traumasid ning majanduslikku kahju (Euroopa Nõukogu naistevastase..., 2011). Paarisuhtevägivalda puhul võib vägivald jätkuda ka peale suhte lõppemist, seega ohvri ja vägivallatseja ühine eluase ja/ või realselt nõ suhtes olemise aeg pole määravad. Ühtlasi kätkeb paarisuhtevägivald nii hetero- kui homoseksuaalsete paaride seas aset leidvaid vägivalla juhtumeid.

Perevägivald ja paarisuhtevägivald suures osas oma olemuselt kattuvadki. Küll aga on paarisuhtevägivald erinevuseks perevägivaldast asjaolu, et vägivallajuhtumi osapoolteks võivad olla ka kohtingupartnerid, kes ei pruugi omavahel koos elada ning funktsioneerivat perekonda moodustada. Samas perevägivald hõlmab vägivalda ka nende pereliikmete või lähedaste suhtes, kes ei ole omavahel paarisuhtes (laps-vanavanem, elukaaslane-laps).

Perevägivald juures on veel üks oluline aspekt. Nii nagu vägivalda üldiselt, saab ka perevägivalda liigitada lähtuvalt sellest, millisel määral on vägivald toimepanek seotud kontrolli ja võimuga ning millisel määral muude teguritega. Selliselt liigitades nimetatakse neid vastavalt ekspressiivseks ja instrumentaalseks vägivaldaks.

Ekspressiivne vägivald on tingitud puudulikest probleemide lahendamise oskusest, see on mingist konfliktist tulenev vihapurse, ärrituvus või ärevus. Ekspressiivne perevägivald on väljendusviis mingile situatsioonile, lahendamata konfliktile, millele reageerimisega ei osata toime tulla. Vägivallatseja kasutab siin sundivat kontrolli väga harva (Johnson ja Ferrano, 2000).

Instrumentaalse vägivald näo käivitajaks on kontrolli- ja võimuvajadus partneri üle (Johnson ja Leone, 2005). Vägivallatseja käitumisega püütakse pärssida võimutuse ja kontrolli kaotamise tunnet, taastada võim partneri või muu pereliikme suhtes. Ajas mõõdetuna on see olemuselt eskaleeruv ning võib tuua kaasa märksa tõsisemaid tagajärgi kui ekspressiivne vägivald. Instrumentaalse perevägivald puhul kasutab vägivallatseja erinevaid vaimse, füüsilise ja seksuaalse vägivald taktikaid, piirab materiaalseid ressursse, manipuleerib lastega (Soo, 2010).

1.3. Vägivald (sh pere- ja paarisuhtevägivald) avaldumisvormid

Vägivald võib olla sõltuvalt avaldumisvormist nii füüsiline, vaimne, seksuaalne kui majanduslik. Vägivald all mõistetaksegi kõige sagedamini füüsilist vägivalda, kuna see on kõige paremini tuvastatav just ohvril nähtavate füüsiliste kahjustuste näol. Füüsilise vägivald korral rikutakse teise inimese kehalist puutumatus teda alandades, valu või kannatusi tekitades. Füüsiline vägivald on tahtlik jõu kasutamine teise inimese vastu, tekitades sellega teisele füüsilist valu, vigastusi või isegi surma ning psühholoogilisi kahjustusi (Linno jt., 2011). Maailma Terviseorganisatsioon (2010) määratleb füüsilist vägivalda kui tahtlikku jõu kasutamist, mis põhjustab või suure tõenäosusega võib põhjustada kahju ohvri tervisele, ellujäämisele, arengule või väärikusele. Füüsiline vägivald võib väljenduda nt löömise, peksmise, raputamise, kägistamise, lämmatamise või hammustamisena.

Vaimne vägivald (ka psühholoogiline ja emotsionaalne) on tahtlik ja järjepidev teise inimese alandamine ning vaimselt haiget tegemine (Linno jt., 2011). Vägivallatseja püüab ohvrit oma tahtele ja kontrollile allutada. Ilmtingimata ei pruugi see olla isiku otsene solvamine, vaid väljendub üsna sageli hoopis peenetundelise ja osavalt teostatud manipulatsioonina. Vaimne vägivald on kõige levinum vägivallavorm, ühtlasi on seda kõige keerulisem avastada ja seetõttu ka kohtupraktikas tõestada. Vaimse vägivallana võib käsitleda ka lemmiklooma peksmist, piinamist või tapmist kui see on tehtud eesmärgiga kannatanule psüühilisi kahjustusi tekitada.

Seksuaalne vägivald on igasugune seksuaalse sisuga käitumine, mille kaudu teostakse teise inimese üle kontrolli, manipulatsiooni või alandatakse teda (Linno jt., 2011). Maailma Terviseorganisatsiooni järgi loetakse seksuaalvägivallaks igasugust tahtevastast seksuaalvahekorda või seksuaalvahekorda astumise katset, soovimatuid seksuaalse alatooniga kommentaare, soovimatuid lähenemiskatseid või pealesunnitud seksuaalse sisuga tegusid teise isiku poolt, olenemata tema suhtest ohvriga ja olenemata kohast (kodus, tööl, mujal), kus vägivallategu toime pannakse (Vägivalla ennetamise..., 2015).

Seksuaalse vägivalla põhjuseid arvatakse olevat patriarhaalsetes arusaamades, mille kohaselt on (abielus) naine kohustatud alluma partneri seksuaalsoovidele (Maailma Terviseorganisatsioon, 2010). Seksuaalne vägivald paarisuhtes võib olla palju ulatuslikum kui seda arvatakse (Linno jt., 2011).

Majandusliku vägivalla korral kontrollib vägivallatseja partneri raha kasutamist, partnerile endale kuuluvaid materiaalseid ressursse ja nende kasutamist. See pärsib ohvri iseseisvat materiaalselt toimetulekut, muudab ta vägivallatsejast sõltuvaks (Linno jt., 2011). Seetõttu võib ohvril olla keeruline vägivaldsest suhtest väljuda.

Majandusliku vägivalla alla võib liigitada ka partneri raha äravõtmise ja pangakaartide enda käes hoidmise, tema ostude tegemise ja muude majanduslike tehingute piiramist, takistamist, kritiseerimist, kulude ranget kontrollimist, ühisvara enda nimele kirjutamist, töötamise ja õppimise takistamist, partneri sundimist ebaseaduslikes tehingutes osalema, elatisraha mittemaksmist jms (Linno jt., 2011).

1.4. Töös kasutatavad mõisted

Perevägivallaga võitlemise ja selle ennetamise kontekstis nähakse vajadust ning soovitatakse kohalikel omavalitsustel moodustada perevägivalla tugivõrgustikke. Kriminaalpoliitika üldiste soovitude kohaselt võiksid nendes võrgustikurühmades esindatud olla erinevad *spetsialistid*: sotsiaaltöötajad, lastekaitsetöötajad, politsei (nt konstaabel), prokurörid, ohvriabi ja naiste

varjupaikade töötajad, perearstid ja –õed ning koolide tugipersonal (nt sotsiaalpedagoog). Minu töös on spetsialistide all mõistetudki just neid erinevate valdkondade ja/või asutuste töötajaid või ametnikke, kes perevägivalda ohvrite ja teiste osapooltega oma igapäevatoos kõige tõenäolisemalt kokku puutuvad ning nendele abi ja toetavaid teenuseid osutavad.

Et perevägivalda osalistele osutatav abi oleks professionaalne ja tõhus ning laiemalt kogu ühiskond aktsepteeriks järjest rohkem perevägivaldaga seonduvat eelarvamuste vabamalt, tuleb tähelepanu pöörata spetsialistide hulgas levinud müütidele ja hoiakutele perevägivalda osas. See, millised on perevägivaldaga seotud müüdid professionaalide hulgas, on paljuski seotud sellega, millised on laiemalt ühiskonnas levinud perevägivalda müüdid ja vastupidi-erialaselt professionaalne spetsialist kujundab kogu ühiskonna arusaamu ja hoiakuid perevägivaldast.

Hoiakud on suhtumised teistesse inimestesse, ka iseendasse ja teatavatesse olukordadesse, mis elus juhtuda võivad või aset leiavad. Hoiakud omandatakse suuresti lapsepõlves, ent need ei pruugi tingimata olla püsivad. Hoiakuid on defineeritud mitmeti, ent perevägivaldaga seotud hoiakute konteksti sobib ehk enam Eagly ja Chaiken'i (1993) seletus, mille kohaselt on hoiak inimese kalduvus hinnata objektide (isikute, sündmuste, nähtuste) olemust hinnanguliselt soosival või mittesooival viisil (Eagly ja Chaiken, 1993 viidatud Must, 2012).

Müüt on ühiskonnas levinud väärarusaam/ uskumus mingi konkreetse sündmuse, nähtuse või asja osas. Müütide tekkepõhjuseks on teadmiste puudumine, soov mõista vägivaldaseid ning negatiivseid hoiakuid ohvrite- naiste suhtes (Kase, 2004:12). Teadmiste puudumist asendavad mõõtilised arusaamad. Stereotüüpsed väärarusaamad säilitavad ja toetavad vägivalda ning annavad vägivalda kasutajale õigustuse (Perttu jt., 2001; Kase, 2004). Müütidega seotud väärarusaamad vägivalda kohta soodustavad vägivaldasejate poolt vägivalda edasi kasutamist, ohvrite jätkuvat süüdistamist ning spetsialistide erinevatesse vägivalda osapooltesse eelarvamustega suhtumist.

Perevägivalda ohvriks sattumisega võib kannatanule osaks saada mitmeid mõjusid. Esmane ohvristamine hõlmab neid mõjusid, mis kaasuvad vägivaldatega otseselt (kehavigastused, emotsionaalsed kannatused) ja mille on põhjustanud vägivaldaseja. *Teisene ohvristamine* hõlmab aga neid tagajärgi, mis kaasnevad vägivalda ohvrile seoses teiste isikute ja institutsioonide reaktsiooniga toimunud vägivaldajuhtumile (Pere, 2012:14). Ametnikud, kes vägivalda ohvritega tegelevad, ei pruugi olla piisavalt professionaalsed ja traumeerivad niigi juba vägivaldast räsitud ohvrit, nt võivad ohvrit abistades teha talle etteheiteid käitumise osas juhtumise ajal, enne või peale seda. Ohver tunneb end juhtunud ise süüdi olevana või valesti

käitununa ning tagajärjeks võib olla hoopis perevägivallast mitteteatamine, tugiteenustele mitteilmumine ning kogu kontekstis vägivalda jätkumine.

1.5. Teoreetilised lähtekohad vägivalda ja vägivaldaga seotud müütide/ hoiakute põhjendamisel

Püüdes mõista inimese vägivaldse käitumise põhjuseid, on avaldatud mõningaid teoreetilisi seletusi vägivalda tekke- ja leviku mehhanismidest. Viidatakse nii inimese isiksuslikele eripäradele, lapsepõlves läbielatud, kultuurilisele ja kogukondlikule mõjule inimese vägivaldsele käitumisele jms.

Kuna käesoleva töö fookuses on erinevad hoiakud ja väärtused, mis esinevad ühiskonnas ja võivad olla ka spetsialistide seas, siis edaspidi püüangi seletada, kuidas teatud arusaamad on tekkinud või milline on nende tähendus.

Naine peabki mehele alluma.

Vägivalda naiste suhtes seletab ehk kõige ilmekamalt feministlik teooria, mille järgi naine peabki patriarhaalsete väärtuste kohaselt mehele alluma ja kuuletuma, kuna meestel on rohkem poliitilist, majanduslikku ja sotsiaalset võimu (Dobash ja Dobash, 1979). Meestel on sotsiaalses hierarhias positsioon, mis toetab nende privileegitust ning samas ühiskonna ideoloogia õigustab soolist ebavõrdsust põlistavaid sotsiaalseid struktuure (Dobash ja Dobash, 1979). Naised justkui peaksidki oma ühiskondlikust positsioonist lähtuvalt tegema madalapalgelisemaid ning väheväärtustatud töid või igapäevaelu puudutavates otsustes arvestama üksnes meeste seisukohti ning arvamusi.

Patriarhaalsete väärtusi pooldavad mehed suure tõenäosusega kasutavad märksa rohkem vägivalda naiste suhtes kui seda teevad nende demokraatlikumate vaadetega sookaaslased. Kui patriarhaalsete põhimõtetega mees peaks osutama veel madalapalgaliseks ja vähese haridustasemega kodanikuks, siis on ta kõige tõenäolisem vägivaldaseja naise suhtes (Messerschmidt, 1993 viidatud Allaste ja Võõbus, 2008).

Ohver on ise süüdi, ta ise provotseeris vägivalda.

Vägivald naiste vastu tuleneb ühiskonnas levinud patriarhaalsetest väärtushinnangutest, mille kohaselt õigustatakse vägivalda soosivaid ning ohvreid süüdistavaid hoiakuid (Bell ja Naugle, 2008). Eestis läbi viidud elanikkonna uuringust ilmnes, et ligi pooled elanikest süüdistavad vägivaldaohvrit (TNS Emor, 2014). Ohvri süüdistamine on vägivalda õigustamine, sest vastutus pannakse kannatajale. Olgu kannatajaks laps või täiskasvanu, teda ei saa süüdistada nõ vales käitumises ning seeläbi õigustada vägivalda kasutamist.

Vägivalda toetavad hoiakud võimaldavad vägivaldall põlvest põlve kesta.

Sotsiaalse õppimise teooria kohaselt õpivad lapsed eluks vajalikke käitumismustreid ja erinevate olukordade lahendamise viise ennekõike oma vanematelt. On üsna tõenäoline, et vägivaldses peres kasvanud laps võib võtta tulevikus konfliktide ja erimeelsuste lahendamisel eeskujuks just lapsepõlves nähtud vanemate käitumismustri (Bandura, 1971 viidatud Mihalic ja Elliott, 1997). Laps õpib oma vanematelt, et vägivaldne käitumine on arvestatav käitumisviis konfliktide lahendamisel ning kuna see on aktsepteeritav nõ koduseinte vahel, siis arvatavalt võib vägivaldne käitumismuster tõhus olla ka väljaspool kodu nt omaealistega suheldes või täiskasvanuks saanuna. Sotsiaalse õppimise teooriat kinnitab mõneti ka eestlaste sellekohane ütlemine- laps on kodu peegel.

See, kas lapseas vägivalda pealt näinud või ise kogunud inimene hiljem oma paarisuhtes vägivalda kasutab, sõltub reaktsioonist tema esimestele vägivallantsidentidele omaealistega või kohtamas käies (Mihalic ja Elliot, 1997). Perevägivalda pealt nägemine suurendab tõenäosust, et nt poisid, kes on perevägivalda lapsepõlves pealt näinud, hakkavad täiskasvanuna oma partneri suhtes tarvitama nii füüsilist vägivalda kui muid alandavaid, psühholoogiliselt kuritarvitavaid ja agressiivseid võtteid. Tüdrukutel, seevastu, kujuneb aga arusaam soorollidest selliselt, et mees ongi perekonnas domineeriv pool, naine on kohustatud mehele alluma ning vägivald naise suhtes ongi õigustatud. Selline soorollide sotsialiseerumine taastoodab vägivalda ülekandumist põlvkonniti (Bancroft ja Silverman, 2007: 86-87). Ka vanemlike oskuste puudumine ning laste suhtes vägivalda tarvitamine võib analoogselt põlvkonniti edasi kanduda.

Kõik paarid tülitsevad vahel.

Stressiteooriad käsitlevad partnerite konflikti kui eskaleerunud peretüli, mis võib tipneda perevägivaldaga (Strauss, 1990 viidatud Allaste ja Võõbus, 2008). Vägivalla põhjuseks ongi kogu perekonnasüsteem, mis paratamatult tekitab mingil hetkel stressi, tekkivad eriarvamused ja konfliktid ning stressiteooria kohaselt on see täiesti aktsepteeritav, et konflikt peres võib kulmineeruda ka vägivaldaks. Kusjuures Gelles ja Strauss (1988) väidavadki, et konfliktus on pereelu osa ning Ameerika kultuuris on mingil määral lubatav, et tülid perekonnas võivadki vahel vägivaldani viia (Gelles ja Strauss, 1988). Selline lähenemine loob aga soodsa pinnase ohvrile süüdistamiseks ning ka teiseks ohvrustamiseks.

Gelles ja Straussi lähenemine perevägivaldale selgitabki pigem ekspressiivset vägivalda, kus tüli nõ käivitajaks on mingi teatud lahendamata olukord või partneri käitumine, millele vägivaldse reageeribki lähtuvalt oma puudulikest suhtlemis- või enesekontrollioskustest.

Puudub aga arusaamine, mis on instrumentaalne vägivald ning nii ongi ühiskonnas levinud pigem arusaam vägivaldast kui nõ pahast tülist.

Vägivald võib toimuda alkoholilembeste ja vaeste inimeste peredes, „kenade inimestega“ seda ei juhtu.

Üks olulisi komponente vägivalda toimumise juures on alkohol. Elustiiliteooriate kohaselt vabandavad mehed oma vägivaldset käitumist alkoholi või narkootikumide tarvitamisega ning nende ohvrid, enamasti naised, on üsna mõistvad oma meeste käitumise põhjendamisel tingituna alkoholi kasutamisest. Alkohol on justkui põhjus, mis viib enesevalitsemise kaotuseni ning põhjustab vägivalda perekonnas (Allaste ja Vööbus, 2008).

Ent tegelikult ei ole alkoholil bioloogilist seost vägivaldaga. Alkohol ei muuda inimesi otseselt vaenulikuks, agressiivseks või vägivaldseks (Bancroft, 2006:253).

Perevägivald on pere siseasi.

Perekonda peetakse privaatseks ning kõrvalistel isikutel pole õigust sekkuda. Ent pere ja kodu puutumatus peaks kehtima seni, kuni ei rikuta perekonnas üksteisele (pereliikmetele) toeks ja abiks olemise ning hoolitsemise põhimõtet. Peresisesed suhted peaksid olema kooskõlas ühiskonnas aktsepteeritud ja levinud normide, väärtuste ning kommetega. Kui see nii pole, kaob ka perekonna nõ puutumatus ning ühiskond sekkub.

1.6. Varasemad uuringud

Käesoleva töö fookuses on perevägivaldaga seotud müüdid spetsialistide hulgas, ent selle teemalisi uuringuid pole Eestis palju tehtud. Seni tehtud uuringutes on fookus olnud pigem vägivalda ohvritel, ent ka selliselt on võimalik teatavate perevägivaldaga seotud müütide olemasolu kirjeldada. Sestap annan ülevaate varasematest elanikkonna ja ohvriuuringutest seoses perevägivaldaga.

Eestis viidi läbi 2001.a esimene uuring, kus keskenduti lähisuhtevägivaldale (Pettai ja Proos, 2001). Täiskasvanud elanikkonna (vanuses 15-74) küsitlemise tulemusena selgus, et iga viies naine oli uuringule eelnenud aastal kannatanud kas füüsilise, vaimse või seksuaalse vägivalda all (Pettai ja Proos, 2001).

2003.a viidi läbi samade autorite poolt uuring „Vägivald ja naiste tervis“. Lisaks täiskasvanud elanikkonnale olid sel korral küsitletavateks ka meditsiinitöötajad. Samalaadselt paar aastat varasemale uuringule oli viiendik naistest kogunud vägivalda. Kuigi vägivalda ohvrid pidasid kuuendikku vigastustest raskeks, pöördus arsti poole vaid 2/3 kannatanutest (Pettai ja Proos, 2003).

Kriminaalpoliitika raamistikus on Justiitsministeeriumi tellimusel läbi viidud uuringuid Eestis aset leidnud vägivaldakuritegude ning vägivaldaohvrite kohta. Kuna aga varasemalt liigitas politsei perevägivaldajuhtumid üldises plaanis isikuvastasteks kuritegudeks ja käsitles neid kogumina, siis sellesse statistikasse ei saa suhtuda adekvaatselt. Alates 2004. a käivitus uus

perevägivaldalaane kogumissüsteem, mis muuhulgas lubas koguda infot ka politsei vaatevälja jõudnud perevägivaldajuhtumitest (Allaste ja Võõbus, 2008). Kriminaalpoliitika uuringute sarjast olen oma töös kõige rohkem kasutanud 2009. aasta andmeid, mis kajastuvad kogumikus „Kuriteoohvrite uuring 2009“ (Ahven jt., 2010).

Statistikaamet viis läbi 2009. aastal turvalisuse uuringu, mille raames uuriti perevägivald ulatust paarisuhtes. Kolmveerand paarisuhtekogemusega 15-74 aastastest leidis, et vägivald paarisuhtes on niivõrd ulatuslik, et see on Eesti ühiskonna jaoks probleem. Pooled paarisuhtes olnutest on vähemalt korra elus kokku puutunud vägivaldaga paarisuhtes ning aastas kogeb kümnendik paaridest oma suhtes vägivalda (Paats ja Tuisk, 2010).

2009. aastal viisid Sotsiaalministeeriumi ametnikud eesotsas Airi-Alina Allaste ja Vaike Võõbus`ega läbi kvalitatiivse uuringu, kus küsitletuteks olid need, kellel oli mingisugunegi kokkupuude vägivaldaga lähisuhtes. Sellest uuringust tuli ilmsiks, et intervjueeritavad, kelle jaoks lähisuhtevägivald oli elu tavaline osa, olid perevägivaldaga kokku puutunud juba lapsepõlves. Lisaks leidis kinnitust asjaolu, et patriarhaalsete mõjutuste olemasolu ühiskonnas kajastub ka inimeste vägivaldse käitumise põhjuste tõlgendamisel. Peeti normaalseks, et naine peabki alamal positsioonil olema ja mehe nõ perekonnapeaks olemist aktsepteerima. Huvitava vastuoluna selgus uuringust, et kuigi spetsialistide hinnangutel ei ole vägivald ohvrid piisavalt alati abi otsima, siis küsitletavad ise väitsid end avatud ja vastuvõtlikud olevat abile ja tugiteenustele (Allaste ja Võõbus, 2008).

Üheks olulisemaks uuringuks minu töö kontekstis pean 2011.a Linno, Soo ja Strömpl'i poolt läbi viidud uuringut „Perevägivald levikut soodustavad riskid ja perevägivald ulatus praktikute hinnangus“. Sellest selgus, et vägivald all mõisteti nii füüsilist kui vaimset vägivalda, kuid laste füüsiline karistamine on siiski lubatud ja pole vägivald. Juhtumeid, kus kasutati vaimset vägivalda, hindasid spetsialistid peretülks ning see omakorda on nõ pere siseasi. Küsitletud spetsialistid arvasid, et vaid füüsiliselt vägivaldne pereisa on vaja perest eraldada, vaimne vägivald on võimalik lahendada aga kodukülastuste ning nõustamiste abil (Linno jt., 2011).

„Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivald ja inimkaubanduse valdkonnas“ viidi läbi 2014. aastal ning selle eesmärk oli muuhulgas kaardistada elanike hoiakuid ning teadlikkust ka perevägivald valdkonnas. Selle uuringu kohaselt arvatakse, et lapse füüsiline karistamine pole jätkuvalt vägivald ning perevägivald juured usutakse olevat peres (TNS Emor, 2014).

Kuigi pere- ja paarisuhtevägivald olemuse ja põhjuste mõistmise tendentsides nii ühiskonnas kui spetsialistide hulgas on märgata mõningaid positiivseid arenguid, siis endiselt esineb

teatavat probleemi eitamist (perevägivald on pere eraasi, mitte ühiskonna probleem), väärraid tõlgendusi vägivalla põhjustele, müütilisi ja eelarvamuslikke hoiakuid või peetakse ikkagi ohvreid endeid vägivallas süüdi olevateks.

1.7. Probleemipüstitus

Ühiskondlikus plaanis on Eestis toimunud perevägivalla ennetamise ja sellega võitlemise suunal olulised muutused viimasel kümnel aastal. Laiadele massidele on läbi viidud arvukalt meediakampaaniaid, kus püütakse elanikkonna väärtushinnanguid mõjutada eriarvamuste olemasolul ja konfliktsete olukordade tekkimisel pereringis. Ministeeriumite tasandil on välja töötatud arengukavasid ning läbi viidud ka erinevaid koostööprojekte vägivalla juhtumitega tegelevate spetsialistide võrgustikutöö tõhustamiseks. Perevägivalda ei peeta dokumentide, õiguslike regulatsioonide ja poliitika kohaselt enam nõ pere siseasjaks, millesse kõrvalistel isikutel pole voli sekkuda.

Ometi on tegelik olukord selline, et mitte kõik inimesed, k.a. vägivallaga kokkupuutuvad spetsialistid, pole ühesel arusaamisel perevägivalla olemuse ja põhjuste osas. Olen igapäevaselt tegev sotsiaaltöötajana ning aegajalt osalenud erinevatel vägivallaga seotud koolitustel või võrgustiku koostöörühmades. Võiks ju arvata, et erinevate spetsialistide arusaam perevägivallast ja selle olemusest ning väljendumisest on suhteliselt sarnane. Ometi see pole nii. Ikka ja jälle kohtan mainitud koolitustel tulihingelisi arvamusalaldajaid, kes ei taha kuidagi aru saada, miks ometigi korduvalt peksa saanud naine oma mehe juurest ära kolima ei soostu või mille poolest lapsele vitsa andmine on kuritegu.

Ometi, kui vägivald peres on siiski juba toimunud, vajavad vägivallaohvrid ja teised osalised professionaalset sekkumist ning abistamist vägivalla võrgustikku kuuluvate erinevate spetsialistide (sotsiaaltöötajad, -pedagoogid, politsei-, meditsiini-, õigusabi- ja ohvriabi töötajad) poolt. Milliseks kujuneb aga ohvri tervenemine või võimalik väljumine vägivallast, sõltub suuresti mainitud spetsialistide personaalsetest hoiakutest vägivalla suhtes. Spetsialistidel, kelle igapäevatööks on vägivallaohvrite abistamine, võivad puududa vajalikud teadmised perevägivalla olemusest ning neid tühikuid täidavad müütilised arusaamad vägivallast (Kase, 2004). Esineb ohvri süüdistamist, teisest ohvristamist, väärarusaamu vägivalla olemusest ning toimumise põhjustest.

Perevägivallaga seotud müüdid ning eelarvamusel vägivalla juhtumitega kokkupuutuvate spetsialistide seas võivad olla põhjuseks, et perevägivalla ohvrid ei teavita toimunud vägivalla aktidest, ei pöördu spetsialistide poole abi ja nõuannete saamiseks. Jätakuvalt vägivaldsetes peredes kasvavatel lastel on suur tõenäosus ka ise täiskasvanuks saanuna hakata sarnaseid

käitumismustreid viljelema e vägivald toodab vägivalda ja nõ suletud ringist puudub väljapääs.

Varasemate perevägivalda uuringute fookuses on olnud enamasti elanikkond tervikuna või vägivalda ohvrid. Vägivallajuhtumitega tegelevate spetsialistide hulgas on küsitlusi tehtud vähe ning puudub ülevaade, millised on perevägivaldaga seotud müüdid või hoiakud kui nad oma igapäevast tööd vägivalda osalistega teevad ning ühtlasi millist kuvandit perevägivaldast nad laiemalt kogu ühiskonnale tagasi peegeldavad.

Käesoleva töö eesmärk on teada saada, millised on vägivalda juhtumitega kokkupuutuvate spetsialistide hulgas levinud müüdid või eelarvamused seoses perevägivaldaga.

Sestap soovingi oma töö käigus leida vastuseid järgnevatele küsimustele:

- 1) Millised on valdavalt perevägivaldaga seotud müüdid vägivalda juhtumitega kokkupuutuvate spetsialistide hulgas?
- 2) Kas müütide olemasolul spetsialistide hulgas esineb seoseid nt haridustaseme ja/või erialastaaži vahel?
- 3) Kas müütide olemasolu võib sõltuda sellest, milline on erialaspetsiifiliselt mõnede spetsialistide kokkupuutesagedus vägivaldaga?

2. Uurimuse metoodika

2.1. Uurimismeetod

Minu bakalaureusetöö põhineb kvantitatiivsel uurimismeetodil, kuna see võimaldab uuritavat nähtust või tunnust läbi mõõtmise kirjeldada või hinnata. Kvantitatiivne uurimismeetod võimaldab saada võimalikult objektiivseid empiirilisi andmeid täpselt piiritletud objektide kohta, uurimismaterjali kogumine viiakse läbi sellise meetodiga, mis võimaldab arvulist mõõtmist ja mõõtmistulemuste saamist ning järeldused on võimalik teha uurimistulemuste statistilise analüüsi põhjal.

Kvantitatiivne uurimistöö on positivistlik, hüpoteetilis-deduktiivne ja eksperimentaalne. Uurimistöö on orienteeritud põhjuse ja tagajärje väljaselgitamisele (Hirsjärvi jt., 2005:130).

Soovin oma töö käigus teada saada, millisel määral vägivalda juhtumitega tegelevad tugispetsialistid usuvad perevägivalda toetavaid hoiakuid ja eelarvamusi, sestap on kvantitatiivne meetod sobivaim. Selliselt on võimalik välja selgitada müütide/hoiakute levik teenuseid osutavate ametnike hulgas tervikuna ning erinevused vägivalda toetavate hoiakute pooldamises erineva eriala ja tööstaažiga spetsialistide hulgas.

Andmete kogumiseks viisin läbi veebiküsitluse Google Drive keskkonnas paari nädala vältel perioodil aprilli lõpp-mai algus 2015.

2.2. Valim

Valimi moodustamisel tuginesin kriminaalpoliitika üldistele soovitudele perevägivalda tugivõrgustiku moodustamisel. Paraku Eestis ühtset õigusaktidest tulenevat reglementi perevägivalda juhtumite ohvrite abistamise võrgustike loomiseks ei ole, see kõik on omavalitsustele täitmiseks nõ vabatahtlikkuse alusel. Soovituslikult nähakse selles võrgustikus: sotsiaaltöötajaid, lastekaitsetöötajaid, politseid, prokuröre, ohvriabi, naiste varjupaikade spetsialiste, perearste- pereõdesid ja koolide tugipersonali (nt sotsiaalpedagoog). Kuna paljudes omavalitsuste struktuuris puudub üldse lastekaitsetöötaja, siis ühildasin oma valimis sotsiaaltöötajad ühte rühma sõltumata sellest, kas tema täpsem spetsialiseerumine on laste- või nt eakate hoolekanne. Ohvriabitöötajatena on mõeldudki üksnes selle struktuuriüksuse töötajaid, naiste varjupaikade töötajate hoiakud antud töös ei sisaldu. Politseitöötajad jätsin valimist üldse välja, sest vägivaldajuhtumite ohvritele tugiteenuste pakkumine on korraldatud Politsei- ja Piirivalveametis selliselt, et seda teostab sama struktuuri allüksusena ohvriabi. Õigusabitöötajatena on silmas peetud ennekõike

eraettevõtjatena tegutsevaid juriste ja advokaate, kellest mõned ka ohvriabi ja naiste varjupaikade klientidele õigusabi teenust osutavad.

Valimi moodustasid 5 erinevat rühma:

- 1) sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja
- 2) meditsiinitöötaja (perearst, pereõde, kiirabitöötaja)
- 3) haridusasutuse töötaja (sotsiaalpedagoog, kooli või lasteaia pedagoog)
- 4) õigusabi töötaja (jurist, advokaat)
- 5) ohvriabi töötaja

Kokku vastas küsimustikule 138 inimest, neist 137 naised ja 1 mees. Kõige rohkem oli vastajaid 35-49 aastaste hulgas (43%), kolmandik vastanutest oli vanuses 50-64 eluaastat. (Tabel 1)

Tabel 1. Vastanute sotsiaaldemograafiline taust

		N	%
Vanus	25-34	31	22
	35-49	59	43
	50-64	44	32
	65-...	4	3
Eriala	Sotsiaal-, lastekaitsetöötaja	59	43
	Meditsiinitöötaja	53	38
	Haridusasutuse töötaja	15	11
	Ohvriabi töötaja	7	5
	Õigusabi töötaja	3	2
	Muu (noorsootöötaja)	1	1
Haridus	Erialane kõrgharidus	103	75
	Erialane kesk-eriharidus	20	15
	Mitte-erialane kõrgharidus	7	5
	Mitte-erialane kesk-eriharidus	4	3
	Keskharidus	4	2
Erialane tööstaaz	Kuni 4 aastat	25	18
	5-9 aastat	34	25
	10-14 aastat	26	19
	15-... aastat	53	38

Uuringus osales kõige rohkem sotsiaal- ja lastekaitsetöötajaid (43%), peaaegu samaväärselt olid esindatud ka meditsiinitöötajad (38%), teiste erialade töötajaid osales aga oluliselt vähem. Hariduse osas domineerisid ülekaalukalt erialase kõrgharidusega töötajad (75%), järgnesid kesk-eriharidusega (15%) ning põhiharidusega vastanuid ei olnud ühtegi.

Kõige rohkem (38%) vastajaid oli nende hulgas, kes olid erialal töötanud 15-... aastat, stabiilselt järgnesid 5-9 aastase staažiga töötajad (25%), 10-14 aastase (19%) ja kuni 4 aastase (18%) töökogemusega inimesed.

Tööpiirkonnaks märgiti enim Lõuna-Eestit (40%), järgnesid Põhja-Eesti (37%), Lääne-Eesti (14%) ja Kesk-Eesti (9%).

2.3. Ankeedi koostamine ja küsitlusprotseduur

Veebiküsitlus oli mõeldud täitmiseks erinevatele vägivallajuhtumitega tegelevatele spetsialistidele: sotsiaaltöötajad, lastekaitsetöötajad, perearstid, pereõed, sotsiaalpedagoogid, ohvriabitöötajad, õigusabi töötajad. Seega pidid küsimused olema koostatud selliselt, et need sobiksid vastamiseks väga laiale spetsialistide kogumile. Küsitluses osalemine oli vabatahtlik ning anonüümne, st vastajad ei pidanud märkima ankeeti ei oma nime, ega salvestanud programm ka vaikimisi andmebaasi isikuandmeid.

Kutse uuringus osalemiseks edastas in elektroonilise kirjaga, milles sisaldus lühike uuringu eesmärkide tutvustus, vastamise õpetus, minu kui kontaktisiku kontaktandmed ning küsimustiku link. Võimalust küsimustikule vastamine pooleli jätta ei olnud- ankeet tuli lõpuni ära täita, ainult sellisel viisil salvestusid kõik vastused ka andmebaasi. Tugispetsialistideni jõudmiseks kasutasin erinevaid meililiste, nt perarstide, sotsiaaltöötajate, sotsiaalpedagoogide ühenduse, juristide liidu listid. Mõnede spetsialistideni (ohvriabi, juristid) jõudmiseks pöördusin nende poole ka e-kirjaga otse. Antud küsitluse osas pole võimalik vastamismäära selgitada, sest pole teada, kui paljude inimesteni jõudis vastavasisuline kiri.

Küsimuste koostamisel püüdsin olla võimalikult täpne nii verbaalselt kui kognitiivselt, soovides, et vastaja, sõltumata oma erialasest professionist, aduks võimalikult hästi küsimuse sisu. Ühtlasi tuginesin oma kogemustele vägivallaga seotud temaatilistelt koolitustelt. Tegin märkmeid nendel üritustel toimunud vabadel aruteludel kuuldest, kus mõne perevägivallaga seotud hoiaku osas tekkis vahel vägagi arvamusterohke keskustelu, mis andis alust arvata, et erinevate spetsialistide vaated vägivallaga seotud hoiakutele on väga erinevad- mõned kalduvad vägivalda õigustama ja teised mitte. Lisaks konsulteerisin küsimuste koostamisel ka

mõne spetsialistiga, kes on tegevad perevägivald alal. Tutvusin ka varasemate temaatiliste uuringutega (Linno jt., 2011; TNS Emor, 2014).

Ankeedi (Lisa 1) esimene osa sisaldas küsimusi, mis olid seotud vastajate sotsiaaldemograafilise taustaga: sugu, vanus, haridus, eriala, tööstaaž ja tööpiirkond. Järgmises kõige mahukamas osas olid kaootiliselt segamini paisatud erinevad olukordade kirjeldused või arvamused seoses perevägivaldaga, selle leviku ulatusest, ohvri süüdistamisest, vägivald põhjustest, olemusest, ohvrite abistamisest. Vastata oli võimalik valikvastustega. Küsimustiku lõpuosas olid ka küsimused, mis iseloomustasid spetsialistide käitumisstrateegiad võimalike vägivald juhtumitega kokkupuudete korral ning nende isiklike kokkupuuteid vägivaldaga. Saamaks täpsemat ettekujutust spetsialistide isiklike kokkupuudete olemusest vägivaldaga, on võimalus vastata ühele küsimusele ka nõ vabas vormis, kvalitatiivselt tähenduslikult.³

Analüüsimetod

Andmeid analüüsisin statistikapaketiga SPSS 23.0. Analüüsimetodina kasutasin protsendijaotust ning gruppide vaheliste erinevuste väljatoomiseks kasutasin risttabeleid.

---

³ Inimesed käituvad teatud nähtuste suhtes vastavalt tähendustele, mida nad nendele nähtustele omistavad. Sotsiaalne reaalsus toimib läbi üksiku indiviidi, sõltub tema tõlgendustest ja seletustest toimuvale ning need omakorda on seotud inimese eelnevate kogemuste ning teadmistega (Flick, 2006 viidatud Laherand, 2008).

3. Uurimustulemuste analüüs

3.1. Müütide uskumine spetsialistide seas

Palusin uuringus spetsialistidel hinnata, kui võrd nad nõustuvad 24 perevägivallaga seotud müüdi või hoiakuga. Müüdi soopõhise vägivalla esinemise kohta selekteerisin analüüsis välja, sest arvatavalt jäi selle väite mõte vastajale arusaamatuks. Lisaks sisalduvad soopõhise vägivalla mõistes ka naistevastane vägivald ning inimkaubandus, mis minu töös aga kajastamist ei leia.

Parema mõistetavuse ja ülevaate saamiseks liigitasin müüdid temaatiliselt kümnesse rühma:

- 1) Ohvri süüdistamine;
- 2) Vägivald kui harvaesinev probleem;
- 3) Vägivald/tüli kui paratamatu;
- 4) Seks suhtes kui naise kohustus;
- 5) Naine kui mehele alluv;
- 6) Lapse karistamine kui kasvatusmeetod;
- 7) Laps kui ohver;
- 8) Vägivald kui teatud sihtgrupi probleem;
- 9) Ohvri aitamine;
- 10) Vägivaldne mees kui hea isa.

Tabelis 2 on esitatud kõikide uuringus osalenud spetsialistide vastused müütidega seotud väidetele. Kõige üksmeelsemalt ei olda nõus asjaoluga, et abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu, sellega ei nõustu 98% kõigist vastajatest (siin on liidetud vastusevariandid „pigem ei ole nõus“ ja „üldse ei ole nõus“).

Lapse füüsilise karistamisega enamik spetsialiste ei nõustu. Samas ilmneb aga, et ligi kümnendik vastajatest on arvamusel, justkui lapse karistamine ei ole vägivald ning vahel võib see olla paratamatu.

Ohvri abistamise osas on vastajad ühest küljest vägagi üksmeelsed ja 99% arvavad, et ohver vajab kindlasti tuge ja abi vägivaldsest suhtest väljumisel. Teisalt aga on ligi kolmandik seda meelt, et ohver on ikkagi ise võimeline suhtest lahkuma, piisab tal vaid ise väga tahta.

Tabel 2. Perevägivaldaga seotud hoiakutega nõustumine kõigi vastanute hulgas (%)

Teema	Müüt	Täiesti nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Üldse ei ole nõus	Ei oska öelda
Ohvri süüdistamine	Mõnele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid tõmbab selliste meeste poole	6	23	39	21	11
	On vägivalda ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla	4	28	38	22	8
	Vägivalda ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi	0	7	41	49	3
	Naised ise on süüdi, nad ise provotseerivad mehi vägivaldale	1	4	38	52	5
Vägivald kui harva esinev probleem	Vägivalda esineb Eestis harva	1	8	37	53	1
	Vägivald perekonnas on Eesti ühiskonnas oluliseks probleemiks	41	46	8	1	4
	Perevägivald on peresisene probleem, mitte ühiskonna probleem	1	1	15	83	0
Vägivald/ tüli kui paratamatus	Vägivald perekonnas ei ole tõsiselt võetav probleem- kõik paarid tülitsevad vahel	1	8	22	68	1
	Abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	0	0	2	98	0
Seks suhtes kui naise kohustus	Abielus naise kohustus on nõustuda seksiga, kui mees seda soovib	0	0	8	91	1
Naine kui mehele alluv	Vägivald on kui üks partner teist pidevalt mõnitab, solvab, kritiseerib	74	23	2	0	1
	Vägivald on kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast	46	40	10	1	3
Lapse karistamine kui kasvatusmeetod	Lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	0	9	27	59	5
	Lapse füüsiline karistamine ei ole vägivald	1	4	13	81	1
Laps kui ohver	Koduvägivald puudutab üksnes täiskasvanuid, seda pealt näinud lapsed pole ohvrid	0	0	4	96	0
Vägivald kui teatud sihtgrupi probleem	Koduvägivalda esineb peamiselt majanduslikult kehvemal järjel peredes	0	7	33	54	6
	Vägivald toimub, kuna vägivallatseja ei suuda oma viha kontrollida	48	40	7	3	2
	Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine põhjustab vägivalda	58	34	6	1	1
	Vägivallatsejat on kerge ära tunda, ta on märkimisväärselt erinev mittevägivaldsest inimesest	1	5	47	43	4
Ohvri aitamine	Paarinõustamine on lahendus perevägivalda lõppemiseks	3	38	37	9	13
	Vägivalda ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi	84	14	1	0	1
	Kui vägivalda ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda	17	48	30	2	3
Vägivaldne mees kui hea isa	Mees võib siiski olla hea isa, isegi kui ta alandab või lööb oma laste ema	4	9	25	60	2

Vägivald kui teatud sihtgrupi probleem- siin on 90% spetsialistidest seisukohal, et vägivalda toimumise põhjuseks võib olla vägivallatseja suutmatus oma viha kontrollida ning lisaks alkoholi ja narkootikumide tarvitamine. Ollakse vägagi teadlikud, et vägivalda esineb ka jõukamates peredes, ehkki iga seitsmes sellega ei nõustu ning arvab koduvägivalda esinevat peamiselt majanduslikult kehvelmal järjel perekondades.

Ohvri süüdistamist puudutavate arvamustega nõustumise puhul ilmneb teatav ambivalentsus. Ehkki valdav enamik vastajatest ei ole nõus, et ohver (naine) on vägivaldas ise süüdi ja ta provotseerib vägivallatsejat (90% ei nõustu mainitud arvamustega), arvab siiski ligi kolmandik, et kannatanutele meeldivad vägivaldsed mehed ja nad tahavad ohvriseisundis olla. Mis puudutab aga laste osalemist vägivaldantsidentides ja nende pealt nägemist, siis on vastajad väga üksmeelsed, et laps on antud situatsioonis ohver.

Tabelist 2 ilmneb ka, et kõige suurem vastuolu seisnebki hoiakute osas, mis puudutavad paarinõustamist kui perevägivalda lõppemise lahendust. Arvamused jagunevad peaaegu võrdselt pooleks- umbes 40% on sellega nõus ja teist samapalju üldse mitte. Ambivalentsust paarinõustamise küsimuses ilmestab siin ka „ei oska öelda“ vastuste kõige suurem osakaal (13%).

Enamik (ligi 90%) spetsialistidest leiab, et vägivald perekonnas on oluliseks probleemiks ka ühiskonnas tervikuna, see pole nõ pere siseasi.

Peaaegu kõik vastajad (98%) leiavad, et abielus naine ei pea nõustuma seksiga kui mees seda nõuab ning partneri pidevat mõnitamist ja solvamist võetakse kui vägivalda. Ent kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast, ollakse oluliselt sallivamad ning sellist olukorda nimetab vägivallaks 86% vastanutest.

Peale paarinõustamist puudutava väite oli veel ka ohvrit süüdistava teema all suhteliselt arvukalt (11%) „ei oska öelda“ vastanuid müüdile, milles väideti, et mõnedele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid tõmbab selliste meeste poole.

Haridus kui iseloomustaja

Järgnevalt analüüsin spetsialistide vägivallaga seotud hoiakutega nõustumist kolme haridusrühma lõikes. Respondentide hulgas oli enim erialase kõrgharidusega ja erialase kesk-eriharidusega töötajaid. Kuna ülejäänud vastajad olid erinevates hariduskategooriates väga väiksearvuliselt esindatud, siis koondasin need kõik ühte gruppi kui mitte-erialase haridusega spetsialistid.

Selgub, et kõige ühtlasemalt ollakse taunivad kolmes vanuserühmas (kõigis on mittenõustujaid 100%) abikaasa või elukaaslase füüsilise karistamise kui mõningatel juhtudel paratamatuse puhul (Tabel 3). Samas aga laste füüsilise karistamise osas ollakse märksa poolehoidvamad. Kui madalama haridustasemega spetsialistidest on sellega nõus keskmiselt iga kolmas, siis erialase kõrgharidusega vastajate puhul pooldab pea iga üheksas vastaja lapse füüsilist karistamist.

Tabel 3. Perevägivallega seotud hoiakutega nõustumine hariduse järgi (%)

Müüt	Erialane kõrgharidus N=103			Erialane kesk- eriharidus N=20			Mitte-erialane haridus N=15		
	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda
Mõnele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid tõmbab selliste meeste poole	27	60	13	30	65	5	43	50	7
On vägivalda ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla	30	63	7	35	50	15	36	57	7
Vägivalda ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi	8	88	4	0	100	0	7	93	0
Naised ise on süüdi, nad ise provotseerivad mehi vägivaldale	7	88	5	7	100	0	0	86	14
Vägivalda esineb Eestis harva	6	92	2	25	75	0	7	93	0
Vägivald perekonnas on Eesti ühiskonnas oluliseks probleemiks	91	3	6	65	35	0	86	14	0
Perevägivald on peresisene probleem, mitte ühiskonna probleem	1	99	0	5	95	0	0	100	0
Vägivald perekonnas ei ole tõsiselt võetav probleem - kõik paarid tülitsevad vahel	9	90	1	15	85	0	7	93	0
Abikaasa või elukaaslase füüsilise karistamine on mõnikord paratamatu	0	100	0	0	100	0	0	100	0
Abielus naise kohustus on nõustuda seksiga, kui mees seda soovib	1	99	0	0	100	0	0	100	0
Vägivald on kui üks partner teist pidevalt mõnitab, solvab, kritiseerib	98	1	1	90	10	0	100	0	0
Vägivald on kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast	88	8	4	75	25	0	86	14	0
Lapse füüsilise karistamine on mõnikord paratamatu	11	87	2	5	85	10	0	79	21
Lapse füüsilise karistamine ei ole vägivald	6	93	1	0	100	0	7	93	0
Koduvägivald puudutab üksnes täiskasvanuid, seda pealt näinud lapsed pole ohvrid	1	99	0	0	100	0	0	100	0

Koduvägivalda esineb peamiselt majanduslikult kehvemal järjel peredes	7	85	8	5	95	0	14	86	0
Vägivald toimub, kuna vägivaldseja ei suuda oma viha kontrollida	86	11	3	85	15	0	100	0	0
Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine põhjustab vägivalda	91	8	1	100	0	0	93	7	0
Vägivaldsejat on kerge ära tunda, ta on märkimisväärselt erinev mittevägivaldsest inimesest	5	92	3	10	85	5	7	86	7
Paarinõustamine on lahendus perevägivalda lõppemiseks	38	48	14	65	30	5	29	50	21
Vägivalda ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi	98	1	1	100	0	0	100	0	0
Kui vägivalda ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda	61	35	4	60	40	0	93	7	0
Mees võib siiski olla hea isa, isegi kui ta alandab või lööb oma laste ema	10	87	3	20	80	0	21	79	0

Märkus: tabelis on summeeritud vastusevariandid „täiesti nõus“ ja „pigem nõus“ (siin „nõus“) ning „pigem ei ole nõus“ ja „üldse ei ole nõus“ (siin „ei ole nõus“)

Umbes 6% erialase kõrghariduse ja mitte-erialase haridusega spetsialistidest arvab, et vägivald on ühiskonnas harvaesinev probleem. Erialase kesk-eriharidusega uuritavate seas on selliseid suisa neljandik (25%). Samuti on viimaste hulgas teiste rühmadega võrreldes enim neid, kes leiavad, et perevägivald on peresisene ja ühiskonnas ebaoluline probleem.

Patriarhaalsetes hoiakutes, kus (suhtes) naine peaks justkui alluma mehele, arvavad kõik vastajad, sõltumata haridustasemest, et abielus naine ei peaks nõustuma seksiga kui mees seda soovib. Samas aga partneripoolse mõnitamise ja solvamise ning sõpradega suhtlemise keelamise osas on vastajad märksa sallivamad. Iseäranis „leplikud“ on selles osas erialase kesk-eriharidusega spetsialistid, kellest peaaegu viiendik leiab, et kui partner teda solvab, mõnitab või keelab sõpradega suhtlemast, siis see ei ole vägivald.

Eelarvamuslikud vägivalda toimumise põhjuste osas on kõige enam mitte-erialase haridusega spetsialistid, kellest kõik (100%) arvavad, et vägivald toimub, kuna vägivaldseja ei suuda oma viha kontrollida. Samas alkoholi vägivalda põhjustajana nimetavad enam just erialase kesk-eriharidusega vastajad. Mitte-erialase haridusega uuritavate seas on rohkem jälle neid, kes näevad põhjust majanduslikes raskustes.

Igas haridustaseme rühmas on neid, kes ei osanud mõnele väitele vastata, ent näib, et mitte-erialase haridusega uuritavate seas on neid enim. Näiteks väidete puhul, et paarinõustamine on lahendus perevägivalda lõppemiseks ja lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu, on umbes viiendik neid, kes ei oska vastust anda. Seisukohta ei osatud võtta kõige rohkem paarinõustamise kui perevägivalda lõppemise lahenduse osas, kus nõustujad ja

mittenõustujad jagunesid enam-vähem võrdselt ning ka neid vastajaid, kes ei osanud mingisugust seisukohta võtta, oli kõige rohkem (keskmiselt 13%).

Eriala kui iseloomustaja

Järgnevalt analüüsin vägivallaga seotud müütidega nõustumist kolme valimis enim esindatud eriala lõikes (Tabel 4).

On vägivallaga seotud müüte, mille puhul uuritavate erialade spetsialistide arvamused on 100% ulatuses või suures osas sarnased. Üksmeelselt leitakse, et koduvägivalda pealt näinud laps on ohver, abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamisega ei nõustuta kui paratamatusega, abielunaise kohustuste hulka ei kuulu seksiga nõustumine kui mees seda soovib ning ühtlaselt arvatakse, et perevägivald ei ole peresisene, vaid on ühiskonna probleem.

Märkimisväärne on siin vastajate hinnangu erinevus lapse füüsilise karistamise osas, kus perearstidest ja pereõdedest 13% arvavad, et kehaline karistamine on mõnikord paratamatu ning 6% ei pea seda vägivallaks. Samas aga haridusasutuste spetsialistid ja sotsiaaltöötajad on vastavalt 7% ja 5% nõus, et lapse füüsiline karistamine võib mõnikord olla paratamatu.

Meditsiinitöötajad arvavad teiste erialagruppidega võrrelduna kõige rohkem (13%), et vägivalda esineb Eestis harva. Samas sotsiaaltöötajatest nõustuvad sama väitega vaid 8% vastajatest ja haridusasutuste esindajatest pole sellega ükski nõus.

Tabel 4. Perevägivallaga seotud hoiakutega nõustumine erialade järgi (%)

Müüt	Sotsiaaltöötajad N=59			Meditsiinitöötajad N=53			Haridusasutuse töötajad N=15		
	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda
Mõnedele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid tõmbab selliste meeste poole	34	56	10	27	60	13	27	60	13
On vägivalda ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla	29	63	8	34	57	9	40	53	7
Vägivalda ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi	7	90	3	6	92	2	0	93	7
Naised ise on süüdi, nad ise provotseerivad mehi vägivaldale	5	88	7	4	92	4	0	93	7
Vägivalda esineb Eestis harva	8	90	2	13	87	0	0	93	7
Vägivald perekonnas on Eesti ühiskonnas oluliseks probleemiks	90	5	5	83	15	2	80	7	13

Perevägivald on peresisene probleem, mitte ühiskonna probleem	0	100	0	2	98	0	0	100	0
Vägivald perekonnas ei ole tõsiselt võetav probleem- kõik paarid tülitsevad vahel	8	90	2	7	93	0	13	87	0
Abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	0	100	0	0	100	0	0	100	0
Abielus naise kohustus on nõustuda seksiga, kui mees seda soovib	0	98	2	0	100	0	0	100	0
Vägivald on kui üks partner teist pidevalt mõnitab, solvab, kritiseerib	98	2	0	96	4	0	100	0	0
Vägivald on kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast	90	10	0	83	13	4	73	20	7
Lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	5	90	5	13	79	8	7	93	0
Lapse füüsiline karistamine ei ole vägivald	7	93	0	6	94	0	0	93	7
Koduvägivald puudutab üksnes täiskasvanuid, seda pealt näinud lapsed pole ohvrid	0	100	0	0	100	0	0	100	0
Koduvägivalda esineb peamiselt majanduslikult kehvemal järjel peredes	8	90	2	7	85	8	0	87	13
Vägivald toimub, kuna vägivaldsete ei suuda oma viha kontrollida	93	7	0	89	7	4	80	13	7
Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine põhjustab vägivalda	93	5	2	100	0	0	100	0	0
Vägivaldsete on kerge ära tunda, ta on märkimisväärselt erinev mittevägivaldsest inimesest	9	86	5	6	92	2	0	100	0
Paarinõustamine on lahendus perevägivalla lõppemiseks	44	46	10	45	44	11	40	33	27
Vägivalla ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi	100	0	0	98	2	0	100	0	0
Kui vägivalla ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda	68	29	3	58	40	2	67	27	6
Mees võib siiski olla hea isa, isegi kui ta alandab või lööb oma laste ema	14	86	0	11	87	2	7	80	13

Märkus: tabelis on summeeritud vastusevariandid „täiesti nõus“ ja „pigem nõus“ (siin „nõus“) ning „pigem ei ole nõus“ ja „üldse ei ole nõus“ (siin „ei ole nõus“)

Sarnaselt kõigi uuringus osalenute arvamusel (vt tabel 2), esineb erialade lõikeski sarnane ambivalentsus naist süüdistavate hoiakute osas. Ühelt poolt ollakse justkui mõistvad (90-93% nõus), et vägivalla ohver (naine) pole ise ei juhtunud ega mehe vägivaldsele provotseerimises süüdi. Sotsiaaltöötajate hulgas (34%) oli teiste rühmadega võrreldes rohkem neid, kes nõustuvad, et mõnele naisele meeldivad vägivaldse mehed. Haridustöötajate (40%) seas oli aga rohkem selliseid vastajaid, kes arvavad, et ohvrid tahavadki olla ohvriseisundis. Kui sotsiaal- ja meditsiinitöötajate hulgas olid mõned (4-7%), kes süüdistasid ohvrit ise juhtunud süüdi olevaks või mehi vägivaldsele provotseerimises, siis haridustöötajate hulgas ei olnud selliseid ühtegi.

Abielus naise seksile sundimisega ollakse erialade lõikes üsna ühtlaselt (98-100%) nõus. Meditsiini- ja haridusametuse töötajad on 100% nõus, et alkoholi ja narkootikumid on vägivalda põhjustajad. Samas sotsiaaltöötajatest nõustub sellega vaid 93 %.

Arvamust, et mees võib siiski olla hea isa, kuigi on vägivaldne oma laste ema suhtes, pooldasid kõige vähem haridustöötajad (7%) ning sotsiaaltöötajad oluliselt rohkem (14%).

Kõige vähem on „ei oska öelda“ vastusevariandi valinuid sotsiaaltöötajate seas, enim aga haridustöötajate hulgas.

Vanus ja erialane tööstaaž kui iseloomustajad

Analüüsisin vastajate hoiakuid vägivalda suhtes ka vanuse (Tabel 5) ja erialase tööstaaži (Tabel 6) lõikes. Kuna vastajad erinevates vanuse- ja staažirühmades olid esindatud suhteliselt väiksearvulistena, koondasin mõlemal juhul vastajad kahte omavahel võrreldavasse gruppi, et võimalikke erisusi või sarnasusi paremini välja tuua.

Kuna ilmnes, et vastajate vanuse ja tööstaaži osas on suhtumine vägivaldaga seotud müütidesse suhteliselt sarnase mustriaga, siis analüüsin perevägivaldaga seotud hoiakute ilmumist paralleelselt nii vastajate vanuse kui erialase tööstaaži lõikes.

Tabel 5. Perevägivaldaga seotud hoiakutega nõustumine vanuse järgi (%)

Müüt	18-49 aastased N=90			50 ja vanemad N=48		
	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda
Mõnele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid tõmbab selliste meeste poole	29	59	12	29	63	8
On vägivalda ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla	34	60	6	25	63	12
Vägivalda ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi	7	91	2	6	90	4
Naised ise on süüdi, nad ise provotseerivad mehi vägivaldale	6	90	4	4	90	6
Vägivalda esineb Eestis harva	7	92	1	13	85	2
Vägivald perekonnas on Eesti ühiskonnas oluliseks probleemiks	87	10	3	88	6	6
Perevägivald on peresisene probleem, mitte ühiskonna probleem	1	99	0	2	98	0
Vägivald perekonnas ei ole tõsiselt võetav probleem- kõik paarid tülitsevad vahel	12	88	0	4	94	2
Abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	0	100	0	0	100	0
Abielus naise kohustus on nõustuda seksiga, kui mees seda soovib	0	100	0	0	98	2

Vägivald on kui üks partner teist pidevalt mõnitab, solvab, kritiseerib	97	2	1	98	2	0
Vägivald on kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast	87	10	3	83	15	2
Lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	10	87	3	6	85	8
Lapse füüsiline karistamine ei ole vägivald	7	92	1	2	98	0
Koduvägivald puudutab üksnes täiskasvanuid, seda pealt näinud lapsed pole ohvrid	1	99	0	0	100	0
Koduvägivalda esineb peamiselt majanduslikult kehvemal järjel peredes	8	83	9	6	94	0
Vägivald toimub, kuna vägivaldseja ei suuda oma viha kontrollida	85	12	3	94	6	0
Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine põhjustab vägivalda	92	7	1	94	6	0
Vägivaldsejat on kerge ära tunda, ta on märkimisväärselt erinev mittevägivaldsest inimesest	3	95	2	11	83	6
Paarinõustamine on lahendus perevägivalla lõppemiseks	40	46	14	44	46	10
Vägivalla ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi	99	0	21	98	2	0
Kui vägivalla ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda	62	35	3	69	29	2
Mees võib siiski olla hea isa, isegi kui ta alandab või lööb oma laste ema	12	85	3	13	87	0

Märkus: tabelis on summeeritud vastusevariandid „täiesti nõus“ ja „pigem nõus“ (siin „nõus“) ning „pigem ei ole nõus“ ja „üldse ei ole nõus“ (siin „ei ole nõus“)

Tabel 6. Perevägivallaga seotud hoiakutega nõustumine tööstaaži järgi (%)

Müüt	1-9 aastat N=59			10 ja rohkem N=79		
	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda	Nõus	Ei ole nõus	Ei oska öelda
Mõnedele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid tõmbab selliste meeste poole	30	56	14	28	63	9
On vägivalla ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla	36	61	3	28	61	11
Vägivalla ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi	10	86	4	4	94	2
Naised ise on süüdi, nad ise provotseerivad mehi vägivallale	8	85	7	2	94	4
Vägivalda esineb Eestis harva	7	93	0	10	87	3
Vägivald perekonnas on Eesti ühiskonnas oluliseks probleemiks	93	5	2	82	11	7
Perevägivald on peresisene probleem, mitte ühiskonna probleem	2	98	0	1	99	0

Vägivald perekonnas ei ole tõsiselt võetav probleem- kõik paarid tülitsevad vahel	17	83	0	4	95	1
Abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	0	100	0	0	100	0
Abielus naise kohustus on nõustuda seksiga, kui mees seda soovib	0	100	0	1	99	0
Vägivald on kui üks partner teist pidevalt mõnitab, solvab, kritiseerib	95	3	2	99	1	0
Vägivald on kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast	83	14	3	87	10	3
Lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu	9	88	3	9	85	6
Lapse füüsiline karistamine ei ole vägivald	7	91	2	4	96	0
Koduvägivald puudutab üksnes täiskasvanuid, seda pealt näinud lapsed pole ohvrid	2	98	0	0	100	0
Koduvägivalda esineb peamiselt majanduslikult kehvemal järjel peredes	10	83	7	5	90	5
Vägivald toimub, kuna vägivallatseja ei suuda oma viha kontrollida	81	15	4	93	6	1
Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine põhjustab vägivalda	90	8	2	95	5	0
Vägivallatsejat on kerge ära tunda, ta on märkimisväärselt erinev mittevägivaldsest inimesest	5	93	2	6	89	5
Paarinõustamine on lahendus perevägivalla lõppemiseks	41	41	18	42	49	9
Vägivalla ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi	98	0	2	99	1	0
Kui vägivalla ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda	59	39	2	68	28	4
Mees võib siiski olla hea isa, isegi kui ta alandab või lööb oma laste ema	12	85	3	13	86	1

Märkus: tabelis on summeeritud vastusevariandid „täiesti nõus“ ja „pigem nõus“ (siin „nõus“) ning „pigem ei ole nõus“ ja „üldse ei ole nõus“ (siin „ei ole nõus“)

Nooremas vanusegrupis ja väiksema tööstaažiga vastajate hulgas on rohkem ohvreid süüdistavate müütidega nõustujaid kui vanemate vastajate ja pikema staažiga spetsialistide seas. Näiteks 1-9 aastase erialase staažiga spetsialistidest arvavad 36%, et on ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla, 10 ja enama staažiaastaga vastajate hulgas on sama näitaja 28%.

Lapse füüsilisse karistamisse suhtuvad poolehoidvamalt nooremad ja ühtlasi väiksema erialase staažiga vastajad (keskmiselt 8% on nõus lapse karistamisega). Samas 50 aastaste ja vanemate vanusegrupis nõustub 4%, et laste füüsiline karistamine on paratamatu.

Alkoholi ja narkootikumide tarvitamist ning vägivallatseja võimetust oma viha kontrollida peavad enim vägivalla põhjuseks eakamad ja staažikamad vastajad (keskmiselt 94%

nõustuvad), nende nooremad ning väiksema tööstaažiga kolleegid seevastu vähem (keskmiselt 87% nõus).

Noorematest vastajatest 59% leiab, et kui vägivalda ohver ise tahab, võib ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda. Vanemas vanusegrupis arvab aga juba 68%, et iseseisev vägivaldsest suhtest lahkumine võib olla ohvrile täiesti jõukohane.

Enim ei osata seisukohta võtta paarinõustamise kohta, kus arvamust ei avalda pea iga viies 1-9 aastase staažiga vastaja.

Spetsialistide käitumine vägivalda juhtumiga kokkupuute korral

Uuringus paluti vastajatel märkida, kuidas nad käituksid võimaliku kokkupuute korral vägivalda juhtumiga. Tulemustest (Tabel 7) selgus, et kõige sagedasemaks (95 spetsialisti) valikuks juhtumite menetlemisel oli ohvri ja/või vägivaldsejaga rääkimine, nõustamine ja abistamine. Peaaegu sama palju oli neid, kes teavitaks politseid (88) ja mõnevõrra vähem vastajaid peab vajalikuks teavitada kohaliku omavalitsuse töötajaid (72). Hoopis vähe on aga neid, kes lähevad olukorda ise lahendama. Need, kes aga sellise sekkumisviisi valivad, on valdavalt kas sotsiaaltöötajad või ohvriabi töötajad (vastavalt 9 ja 4).

Tabel 7. Spetsialistide käitumine vägivalda juhtumiga kokkupuute korral (arv)

Käitumine Eriala	Räägin ohvri ja/või vägivaldsejaga	Teavitan politseid	Teavitan KOV töötajaid	Lähen ise olukorda lahendama
Sotsiaaltöötajad N=59	51	53	16	9
Meditsiinitöötajad N=53	37	22	41	1
Haridusasutuse töötajad N=15	4	9	14	1
Õigusabi töötajad N=3	0	2	0	1
Ohvriabi töötajad N=7	3	1	0	4
Muu (noorsootöötajad) N=1	0	1	1	0
Kokku N=138	95	88	72	16

Meditsiinitöötajad ja haridusasutuse töötajad kasutavad enim kohaliku omavalitsuse töötaja teavitamist ning sotsiaaltöötajad teavitavad nii politseid kui räägivad ohvri või teiste vägivalda osalistega.

Spetsialistide isiklikud kokkupuuted vägivaldaga

Mõnede vastajate täpsematest kirjeldusest nende isiklike kokkupuudete kohta vägivaldaga selgus, et need olid siiski vaid tööga seotud. Kuna mina pidasin silmas ennekõike siiski vastajate isiklike kogemusi vägivaldaga, siis tegin mõningad ümberarvestused lõplike näitajate osas.

Vastajatest 80 (58%) märkis, et neil on olnud isiklik kokkupuude vägivaldaga ja 58 vastajal seda ei olnud. Isikliku vägivalda kogemusena märgiti nii lapsepõlves toimunud ema-isa vahelisi vägivaldajuhtumeid ning ise vanemate poolt nõ kere peale saamist kui ka hetkel toimivate ning ühtlasi jõhkrate vägivaldsete suhete olemasolu/ jätkumist. Kaks vastajat väitsid end ka ise olevat vägivaldsed kas oma laste või partneri suhtes.

4. Arutelu

Järgnevalt arutlen, milliseid ilminguid või tendentse võib leida vägivalla juhtumitega kokkupuutuvate spetsialistide arvamustest või millega võib olla seletatav ühe või teise spetsialistide grupi teatud iseloomulik vastus minu poolt esitatud perevägivalla müütidele. Et arutelu oleks paremini jälgitav, teen seda eelnevalt käsitletud temaatiliste rühmade põhisel.

Mõnedele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ja nad tahavad ohvriseisundis olla.

Ohvrit süüdistavates hoiakutes ilmnes teatav vastuolu. Kõigist vastajaist 90% leiab, et ohver pole juhtunud ise süüdi ning naised ei saa süüdistada ka selles, et nad mehi vägivallale provotseerivad. Samas aga ligi kolmandik spetsialistidest on ohvreid süüdistavad ja arvavadki, et mõnda naist tõmbabki vägivaldsete meeste poole ning neile on justkui loomuline olla pidevalt ohvriseisundis. See näitaja on küll oluliselt väiksem 2014. aasta Eesti elanikkonna teadlikkuse uuringu näitajast, kus veidi üle poole elanikest arvab, et perevägivalla ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi (TNS Emor, 2014). Samas on selline erinevus ka mõistetav, sest spetsialistide puhul, kes vägivalla juhtumitega töötavad, eeldatakse siiski ka erialast haridust ja teadmisi, mis arvatavalt perevägivallaga seotud hoiakulisust vähendavad. Selline tendents ilmnes ka käesolevas uuringus, kus mitte-erialase haridusega töötajatest koguni 40% leidsid, et ohver on siiski ise süüdi, sest ta tahab ohvriseisundis olla ja talle meeldivadki vägivaldsed mehed. 50 aastased ja vanemad ning ühtlasi staažikamad töötajad on mõnevõrra vähem ohvreid süüdistavad.

Vägivalda kogemute abistamisel soodustab selline tugispetsialistide hoiak selgelt teisest ohvristamist. Ohver, tundes end ikkagi juhtunud süüdi olevana või valesti käitununa, ei pruugi uuest korduvast vägivallajuhtumist kellelegi teatada või ei pöördu enam tugiteenuste saamiseks ametnike poole ning vägivald jätkub.

Vägivald perekonnas on oluline probleem Eesti ühiskonnas.

Spetsialistid, kes perevägivalla juhtumite osalistega kokku puutuvad, üldiselt teadvustavad, et vägivald tervikuna on Eestis oluline probleem ning perevägivald pole üksnes pere siseasi, vaid kogu ühiskonnas aktuaalne teema.

Sotsiaaldemograafiliste näitajate lõikes ilmnes aga huvitav asjaolu. Erialase keskeriharidusega ja ühtlasi meditsiinitöötajate hulgas arvatakse märkimisväärselt rohkem, et vägivalda esineb Eestis harva ning vägivald perekonnas ei ole Eesti ühiskonnas oluliseks

probleemiks. Tõenäoliselt on siin tegemist kesk-eriharidusega pereõdedega, kes miskipärast teistest spetsialistide gruppidest eristub, kuna nende seas peetakse vägivalda harvaesinevaks probleemiks.

Vägivalda/ tüli perekonnas võetakse kui paratamatust- kõik paarid tülitsevad vahel!

Ilmneb teatud ambivalentsus vastajate hoiakutes. Ühest küljest ollakse taunivad abikaasa või elukaaslase füüsilise karistamise osas. Peaaegu sajabrotsendiliselt ollakse arvamusel, et see siiski ei ole paratamatu käitumine paarisuhtes ja eriarvamusi partnerite vahel lahendatakse teisiti kui üksteise suhtes vägivalda kasutades. Teisalt aga pea iga kümnes vastaja leiab, et vägivald on perekonnas täiesti aktsepteeritav erimeelsuste lahendamise meetod, peetakse loomulikuks, et kõik paarid tülitsevadki vahetevahel!

Eriarvamuste ja vaidluste esinemist paarisuhtes, mis tegelikult ju ongi igati normaalne, laiendatakse ka üldistavalt tüli ja konflikti mõistetes. Ka Gelles ja Strauss (1988) leiavad, et konfliktus on pereelu osa ning vahel võivad need ka vägivallana kulmineeruda (Gelles ja Strauss, 1988). Loomulikult on igal inimesel oma isiklik arvamus teatud igapäevaelu või muid valdkondi puudutavates küsimustes, kuid arvamuste erisuse ilmnemisel pole aktsepteeritav siiski füüsiline vägivald teistsugusel arvamusel oleva pereliikme või partneri suhtes.

Selline käitumine on seletatav ekspressiivse vägivallaga, mis on pigem puuduliku suhtlemisoskuse tagajärg ning millel on enamasti leebemad tagajärjed kui instrumentaalsel, tahtlikult kontrollival ja allutaval, vägivallal.

Spetsialistid oskavad küllalt hästi eristada vägivalda tülist ning väga üksmeelselt ollakse füüsilise karistamise vastu, ilmselt teadvustades, et juriidiliselt on see väärkohtlemisena karistatav.

Seks suhtes ei ole naise „abielukohustus“.

Pea kõik vastajad on seda meelt, et abielus (suhtes) naine ei pea seksiga ilmtingimata nõustuma kui mees seda soovib. Siin saab teha üldistusi, et küsitletutel puuduvad stereotüüpsed väärarusaamad, mille järgi on abikaasaga seksuaalsuhtes olemine kui naise „abielukohustus“ (Linno jt., 2011). Ka 2011. aasta praktikute uuringus peeti mehe seksuaalset sundi naise suhtes üldiselt vägivallaks, seega aktsepteerisid praktikud abielusisese seksuaalse vägivalla võimalikkust (Linno jt., 2011).

Suhtes olles on naine peaaegu võrdne partner mehele.

Spetsialistide hulgas arvatakse üsna üksmeelselt, et kuigi naine võib olla abielus, ei tähenda see automaatselt mehele allumist, solvangute talumist ning teatud mõttes alamas klassis olekut. Naisel, muuhulgas abielunaisel, on oma isiklik arvamus ja identiteet, mida mees ei peaks jõuliselt vägivalda kasutades alla suruma, et oma võimu kindlustada.

Küll aga ollakse märksa sallivamad juhul, kui partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast. Üle 11% kõigist küsitletutest ja koguni 20% haridusasutuste töötajatest ei pidanud seda vägivaldseks käitumiseks. Kontrollivat käitumist ja ohvri piiramist ei peeta vägivallaks, küll aga tõlgendatakse karjumist ja söimamist vägivaldse käitumisena.

Täiskasvanu füüsiline karistamine vs lapse füüsiline karistamine.

Kõik vastajad olid peaaegu sajabrotsendiliselt nõus, et abikaasa või elukaaslase (täiskasvanu) füüsiline karistamine on lubamatu. Samas pea iga kümnes spetsialist nõustus, et lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu ning see pole vägivald. Ka Soolise võrdõiguslikkuse monitooringus nenditakse sarnast tendentsi: elukaaslase suhtes jõu kasutamist tolereeris ligi kolmkorda vähem inimesi kui laste suhtes (Soolise võrdõiguslikkuse..., 2013). Seega, mõned spetsialistid on ikkagi veendunud, et last füüsiliselt karistada on lubatav ning sellest võib olla oluline abi noore inimese kasvatamisel. Märkimisväärne on ka tendents, et nooremad (18-49 aastased) spetsialistid, kelledest enamik on ilmselt ka praegu kasvuaasta noorte vanemad või on seda hiliseminevikus olnud, on märksa soosivamal seisukohal laste füüsilise karistamise osas. Samas vanemad (üle 50 aastased) vastajad, kellel värske kasvatuskogemus on juba nõ aegade tagune, olid märksa taunivamal seisukohal ning mõnised laste füüsilise karistamise mittevajaliku olevat. Ka Soolise võrdõiguslikkuse monitooringus (2013) toodi probleemina välja, et füüsilise sekkumise suuremat aktsepteerimist esineb just noorte hulgas (Soolise võrdõiguslikkuse..., 2013).

Laps on vägivalla ohver.

Olukorras, kus laps on oma vanemate või teiste pereliikmete vägivaldset käitumist pealt näinud, on ka laps ise ohver, mitte pelgalt pealtvaataja. Kõik vastajad olid selles osas väga üksmeelselt nõustuvad ning tõenäoliselt teadlikud ka sellest, et kuigi lapsel ei pruugi olla füüsilisi vägivalla tagajärgi, võivad tal perevägivalda pidevalt pealt nähes ning kogedes olla palju sügavamad ning kestvamad psüühilist laadi tagajärjed. Sotsiaalse õppimise teooria (Bandura, 1977) kohaselt omandab ta pidevalt vägivaldses keskkonnas olles uusi teadmisi ja oskusi tänu imitatsiooni mudelile. Ema-isa vägivaldset paarisuhet jälgides kujuneb laste jaoks

justkui normiks, et vägivalda kasutamine on täiesti aktsepteeritav käitumine inimeste vaheliste erimeelsuste lahendamisel.

Vägivallatseja on erinev mittevägivaldsest.

Vägivalda põhjustega seotud müütide osas perede majanduslikult kehvade elujärgede ei peetagi niivõrd vägivalda põhjustajaks, kuivõrd arvavad pea 90% kõigist spetsialistidest, et peamine süü vägivalda tekkimisel on alkoholi ja narkootikumide tarvitamisel ja vägivallatseja suutmatusel oma viha kontrollida. Vägivallatseja paistab kui ohver- ta kannatab oma alkoholiprobleemi ja impulsiivsuse käes. Vägivallatseja nihkes mõttemallid väärtused ja hoiakud lubavad tõelise probleemi asetada temast väljapoole- alkoholile. Vägivalda peetakse justkui teatud sihtgruppi, kontrollimatute napsuvendade, probleemiks. Vaoshoitud ja kasitud härrasmehele sellist „tiitlit“ nii lihtsalt ei omistata.

Alkoholi ja narkootikumide kasutamise mõjul võivad inimese enesekontroll ja taju mõnevõrra väheneda, ent otseselt vägivalda põhjustajaks või käivitajaks neid pidada ei saa (Kase, 2004). Vägivallatsejad on tegelikult väga hea enesevalitsemise ning enesekontrollioskusega inimesed, sestap on ekslik arvata, et nad ei tule oma viha kontrollimisega toime.

Ohvri abistamisel peitub lahendus paarinõustamises ja ohvri enda suures tahtes.

Ohvri abistamist puudutavas valdkonnas on vastajad üksmeelsel arvamusel, et vägivaldsest suhtest väljumiseks vajab ohver tuge ja abi. Samas aga leiavad 65% kõigist spetsialistidest üksmeelselt, sõltumata nende sotsiaaldemograafilistest iseloomustajatest, et kui vägivalda ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest lahkumisega ka iseseisvalt hakkama.

Tegelik reaalsus on aga teistsugune, üksnes naiste endi tahtest ei pruugi otsustavat abi olla. Pahatihti on vägivaldne suhe kaua kestnud ning selle aja jooksul on ohvri enesehinnang (Kase, 2004) olematu, ta on emotsionaalselt kurnatud ning kaugel sellest, et kontsentreerida oma tahe ja iseseisvalt vägivaldsest suhtest väljuda. Mida kauem on vägivaldne suhe kestnud, seda tõsisemad on tagajärjed ohvri tervisele, sh vaimsele tervisele (Krug jt., 2002). Abi otsimise takistuseks peetakse vägivaldast väljunud naiste endi hinnangul ka väheseid materiaalseid võimalusi (Hiiekivi, 2015). Ohver kardab ise oma elu puudutavaid otsuseid teha, ei julge võtta vastutust oma elu üle, süüdistab kõiges toimunus vaid iseennast.

Ligi 40% küsitletud spetsialistidest olid seisukohal, et paarinõustamine võib olla tõhus meetod perevägivalda lõppemiseks. Samas peaaegu sama hulk respondente sellega ei nõustunud ning siin ilmnes ka seisukohta mittevõtnute kõige suurem osakaal (13%). Vastuolulised hoiakud on tingitud ilmselt asjaolust, et spetsialistid ei pruugi teada, milles seisneb paarinõustamise

olemus ja eesmärk täpsemalt. Ei teata ka, kuidas toimub tõsine, süstemaatiline, allutatav vägivald. Võimuerinevus suhtes ei võimalda osapooltel tunda end paarinõustamisel vaba ja siirana.

Üldjuhul keskendutakse perevägivalda juhtumite puhul ka üksnes ohvritele ning vägivalda toimepanija jääb nõ tähelepanuta. Meil Eestis puuduvad nõustamisteenused või tugigrupid, mille käigus vägivaldlatseja saaks viharavi ning õpiks oma käitumist kontrollima. Olukorras, kus abi vajavad nii ohver kui vägivaldlatseja, leiavadki mõlema osapoolega tegelevad spetsialistid, et paarinõustamine võib olla tõhus lahendus perevägivalda lõpetamiseks ning pereelu võiks harmoonilisena edasi kesta.

Vägivaldne mees kui hea isa.

Üldiselt spetsialistid ei nõustu müüdiga, mille kohaselt mees võib siiski olla hea isa, kuigi ta alandab ja lööb laste ema. Märkimisväärne on aga see, et sotsiaal- ja lastekaitsetöötajatest 14% on selle müüdiga nõus. Tuginedes sotsiaalse õppimise teooriale, omandavad lapsed vägivaldse isa eeskujul sarnased väärtushinnangud ning käitumismustrid ning tõenäoliselt kasutavad neid ka täiskasvanuna. Mees kujundab läbi lugupidamatu ja üleoleva käitumise oma laste ema üle vildakaid arusaamu inimestevahelisest lävimisest ning loob lastele kuvandi, et naise löömine on lubatud. Kujutlegem nüüd, et need samad vägivaldseid mehi heade isadena võtavad sotsiaaltöötajad ei näe emadega vägivaldlatsevates meestes halbu isasid oma lastele ning tõenäoliselt ei ole isade vägivaldsus emade suhtes ka arvestatav argument isade suhtes laste hooldusõiguse piiramiseks, peatamiseks või suisa äravõtmiseks.

Spetsialistide käitumine vägivalda juhtumiga kokkupuutel.

Erinevate ametnike käitumine vägivalda juhtumiga kokkupuutel on erinev. Sotsiaaltöötajad teavitavad enim politseid, meditsiini- ja haridustöötajad aga kohaliku omavalitsuse ametnikke. See on ka täiesti mõisteta, sest tegemist on spetsiifiliste valdkondadega, kus igal spetsialistil on oma tööülesanded ning -juhised vägivalda juhtumite menetlemiseks.

Ühine on aga küsitletud spetsialistide kolme suurema grupi hulgas käitumine, kus ennekõike püütakse ohvriga siiski rääkida, talle nõustavalt-jõustavalt mõjuda. Jutuajamine ei peagi teab kui pikk ja intensiivne olla, kuid ohvrile tuleb jätta „avatud uks“ juhaks kui ta on järjekordselt perevägivalda tõttu väljakannatamatus olukorras ning vajab nõu ja tuge. Lõplik väljumine vägivaldsest suhtest võib kesta aastaid.

Spetsialistide isiklikud kokkupuuted vägivallega.

Uuringus osalenud 58% vastajal on olnud isiklik kokkupuude vägivallega. Siin on võimalik teatavaid paralleele tõmmata 2009. aastal turvalisuse uuringu tulemustega, mille kohaselt pooled 15-74 aastastest paarisuhte kogemusega olid vähemalt korra elus kokku puutunud vägivallega paarisuhtes ning aastas koges kümnendik paaridest oma suhtes vägivalda (Paats ja Tuisk, 2010). Tuleb nentida, et vägivald paarisuhtes on sedavõrd ulatuslik, et see on ka Eesti ühiskonna jaoks probleem.

Vastajatel oli võimalik vabas vormis kirjeldada oma isiklike kokkupuuteid vägivallega. Enamikes kirjeldustes sisaldasid perevägivaldale viitavad fraasid või laused. Kirjeldati nii „kergemaid“ lapsepõlves tutistamise episoodide kui regulaarselt ja teadlikult pajakinnastega partneri kägistamist, eesmärgiga teda „kasvatada“ ja et ühtlasi „jälgi ei jääks“. Niisiis, vägivaldasejad kasutavad igasuguseid perevägivalda vorme ja viise, sõltumata ohvri elukutsest, silmavärvist või lemmikraamatust. Kaitset perevägivalda eest pole ka nendel, kes oma igapäevaelus vägivaldse suhte ohvreid abistavad ning nendele tugiteenuseid osutavad. Spetsialistid on samavõrd haavatavad vägivalda kogedes kui nende poolt abistatavad ohvid.

Kokkuvõte

On üsna ilmne, et perevägivallaga seotud müüdid ning ekslikud arvamused on olemas ka vägivalla juhtumitega tegelevate spetsialistide hulgas.

Selgus, et perevägivalla juhtumitega kokkupuutuvad spetsialistid on küllaltki ohvreid süüdistavad. Arvatakse, et ohver ise kas provotseerib partnerit vägivallale või ohvrit nõ tõmbabki vägivaldse partneri poole. Olgugi, et spetsialistide arvamus perevägivallast ei erine kuigivõrd kogu elanikkonna arvamusest (TNS Emor, 2014), on siin põhjust iseäranis tähelepanelik olla. Vägivalda kogenute abistamisel soodustab selline spetsialistide arusaam selgelt teisest ohvristamist. Ohver, tundes end ikkagi juhtunud süüdi olevana või valesti käitununa, ei pruugi uuest korduvast vägivallajuhtumist kellelegi teatada või ei pöördu enam tugiteenuste saamiseks ametnike poole ning vägivald jätkub.

Vägivallatsejat arvatakse olevat erinev mittevägivaldsest inimesest: alkoholisõltuvuses ebastabiilse käitumisega napsuvend. Vaoshoitud ja haritud härrasmehes nii lihtsalt vägivallatsejat ei nähta. Paremad „eksperdid“ selliste inimeste äratundmises arvasid end olevat sotsiaaltöötajad, kelle igapäevane klientuur peaaesjalikult sellistest inimestest koosnebki. Seega võib väita, et müütide olemasolu spetsialistide hulgas võib tõesti sõltuda sellest, milline on spetsialisti kokkupuutesagedus vägivallaga.

Ohvri abistamisel nähakse tõhusat lahendust paarinõustamises ning arvatakse, et kui ohver ise väga tahab, saab ta siiski iseseisvalt vägivallast väljuda. Näib, et siin ei hoomata, mis on paarinõustamise tegelik olemus ja eesmärk ning kuidas toimub intensiivne instrumentaalne vägivald. Selline ekslik arvamus tingib selle, et vägivallatsev partner õpib veelgi paremini ohvriga manipuleerima ning paarisuhte jätkumisel vägivald pigem võimendub, mitte ei muutu olematuks.

Spetsialistide arvamused lastega seotud vägivalla osas on nõ kontekstist sõltuvad. Ühest küljest perevägivalla juhtumi puhul seda pealt näinud lapsed on spetsialistide arvamuse kohaselt kui vägivalla ohvrid- hoiak ametnikuna. Teisalt aga peaaegu iga kümnes spetsialist leiab, et lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu ning see ei ole vägivald. Seega avaldub siin justkui teatav õigustus, et kasvatuslikel eesmärkidel on lubatud laste puhul vägivalda tarvitada- hoiak lapsevanemana. Samas täiskasvanu füüsilist karistamist peeti üksmeelselt lubamatuks.

Vägivalla juhtumitega kokkupuutel peavad peaaegu kõik spetsialistid võrdselt oluliseks ohvri ja/või vägivallatsejaga vestlemist, asjakohaste nõuannete andmist. Suur osa teavitab ka

politseid või sotsiaaltöötajaid ning on ühesel seisukohal, et vägivalda ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi.

Üle poole küsitletud spetsialistidest väitis, et on isiklikult kokku puutunud vägivaldaga. Nende kirjeldustes kajastusid nii varasemalt lapseealisena toimunud juhtumid kui ka hetkel kestvad vägivaldsed paarisuhted, mis on ilmekaks tõestuseks, et vägivald paarisuhtes pole aja jooksul kuhugi kadunud.

Mainimata ei saa jätta ka seda, et käesoleva bakalaureusetöö raames läbi viidud veebipõhise küsitluse tagasiside vastajate poolt oli väga positiivne. Minuga kontakteerunud ametnike ühene arusaam oli, et vägivalda teemaga tuleb tegeleda nii ühiskonnas üldiselt kui ka kitsamalt nt lapsevanemate vanemlike oskuste ja spetsialistide teadlikkuse ning professionaalse pädevuse tõstmisel.

Kasutatud kirjandus

- Ahven, A., Kommel, K., Markina, A., Rannama, T., Salla, J., Surva, L., Sööt, M-L., Tamm, K., Tuisk, K., Vajakas, K. (2010). Kuriteoohvrite uuring 2009. Tallinn: Justiitsministeerium.
- Ahven, A., Klopets, U., Kraas, K., Kruusmaa, K-C., Leps, A., Lindsalu, P., Palu, K., Rohtla, R., Salla, J., Surva, L., Tamm, K., Tammiste, B. (2015). Kuritegevus Eestis 2014. Tallinn: Justiitsministeerium.
- Ahven, A., Leps, A., Tammiste, B., Salla, J., Tamm, K., Kraas, K., Tüllinen, K., Kaldur, K.K., Kruusmaa, K-C., Lindsalu, P., Rohtla, R., Solodov, S., Kõiv, T. (2016). Kuritegevus Eestis 2015. Tallinn: Justiitsministeerium.
- Allaste, A.-A., Vööbus, V. (2008). Vägivald lähisuhtes: selle põhjused ja võimalikud lahendused. Raport. Hasartmängumaksu nõukogu. (<http://rahvatervis.ut.ee/bitstream/1/4021/1/Allaste%20ja%20V%C3%B5%C3%B5bus%2c%202008.pdf> 08.05.2016)
- Bancroft, L. (2006). *Miks ta seda teeb? Kuidas mõtlevad vihased ja kontrollivad mehed*. Tartu Naiste Varjupaik.
- Bancroft, L., Silvermann, J.G. (2007). *Vägivallatseja lapsevanemana*. Tartu Naiste Varjupaik.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood.
- Bell, K.M., Naugle, A.E. (2008). Intimate partner violence theoretical considerations: Moving towards a contextual framework. *Clinical Psychology Review*, 28, 1096-1107.
- Dobash, R.E., Dobash, R.P. (1979). *Violence against wives*. New York: Free Press.
- Dobash, R.P., Dobash, R.E., Cavanagh, K., Lewis, R. (2003). Separate and intersecting realities: a comparison of men`s and women`s accounts of violence against women. *Family: Critical Concepts in Sociology*. Volume II: 371-398. London: Routledge.
- Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalda ja inimkaubanduse valdkonnas. Uuringu aruanne. Sotsiaalministeerium. TNS Emor. 2014. (https://www.sm.ee/sites/default/files/content-editors/eesmargid_ja_tegevused/Norra_toetused/Koduse_ja_soopohise_vagivalla_vahendamise_programm/elanike_hoiakud_soopohise_vagivalla_ja_inimkaubanduse_valdkonnas2014_aruanne_tns_emor_loplik.pdf 08.05.2016)
- Euroopa Nõukogu naistevastase vägivalda ja perevägivalda ennetamise ja tõkestamise konventsioon. 2011. Istanbul. (http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumentid/euroopa_noukogu_istanbuli_konventsioon_naistevastase_vagivalla_ja_perevagivalla_ennetamise_ja_tokestamise_konventsioon.pdf 08.05.2016)

Gaber, M., Dobnikar, M., Selišnik, I. (2009). Gendering Violence against Women, Children and Youth in 2004 EU Accession Countries. Violence in the EU examined. Ljubljana: University of Ljubljana.

Gelles, R.J., Strauss, A.M. (1988). Intimate violence. New York: Simon and Schuster.

Hiiekivi, M. (2015). Naiste kogemused paarisuhtevägivallast väljumisel ja abi saamisel. Bakalaureusetöö. Sotsiaal- ja haridusteaduskond. Tartu Ülikool.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Medicina.

Johnson, M.P., Ferrano, K.J. (2000). Research on Domestic Violence in the 1990s: Making Distinctions. *Journal of Marriage and the Family*, 62(4), 948-963.
(<http://www.personal.psu.edu/mpj/2000%20JMF%20Johnson%20&%20Ferraro.pdf>
29.05.2016)

Johnson, M.P., Leone, J.M. (2005). The differential effects of intimate terrorism and situational couple violence. Findings from the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26(3), 322-349.
(<http://www.personal.psu.edu/mpj/2005%20JFI%20Johnson%20%26%20Leone.pdf>
29.05.2016)

Kase, H. (2004). *Lähisuhtevägivald*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.

Kase, H. Naistevastase vägivalda definitsioonid. Ettekanne. Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus. (www.enut.ee/lisa/ettekanne.rtf 09.05.2016)

Kriminaalpoliitika arengusuunad aastani 2018. Riigikogu: 2010.
(http://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/elfinder/article_files/kriminaalpoliitika_arengusuunad_aastani_2018.pdf 09.05.2016)

Krug, E.G., Dahlberg, L.L., Mercy, J.A., Zwi, A., B., Lozano, R. (2002) World report on violence and health. Geneva: World Health Organization.
(http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/1/9241545615_eng.pdf 06.05.2016)

Laherand, Meri-Liis. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn.

Linno, M., Soo, K., Strömpl, J. (2011). *Juhendmaterjal perevägivalda vähendamiseks ja ennetamiseks*. Tallinn: Justiitsministeerium.
(http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/perevagivalda_juhis_kovidele_veebi.pdf 24.03.2016)

Linno, M., Soo, K., Strömpl, J. (2011). Perevägivalda levikut soodustavad riskid ja perevägivalda ulatus praktikute hinnangutes. Uurimisaruanne. Tartu Ülikool. Justiitsministeerium.
(http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/perevagivalda_levikut_soodustavad_riskid_ja_perevagivalda_ulatus_praktikute_hinnangutes_tartu_ulikool_justiitsministeerium_2011.pdf 24.03.2016)

Mihalic, S.W., Elliott, D. (1997). A Social Learning Theory Model of Marital Violence. *Journal of Family Violence*, 12(1): 21-47.

Must, O. (2012). Sissejuhatus hoiakupsühholoogiasse. Õppematerjal. Tartu Ülikool.

Paats, M., Tuisk, K. (2010). Turvalisuse uuring 2009. Tallinn, Statistikaamet.

Pere, A. (2012). Kannatanute õigused kriminaalmenetluses. Magistritöö. Õigusteaduskond. Tartu Ülikool.

Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R., Särkkälä, P. (2001). *Ava silmad! Käsiraamat vägivalda kogunud naistele*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino OY

Pettai, I., Proos, I. (2001). *Naistevastane vägivald Eestis. Üle-eestiline sotsioloogiline uuring*. Tallinn, Sotsiaalministeerium.

Pettai, I., Proos, I. (2003). *Vägivald ja naiste tervis. Sotsioloogilise uuringu materjalid*. Tallinn: Eesti Avatud Ühiskonna Instituut.

Pietilä, H. (2003). *Mikä meitä yhdistää: Ihmisyys ja perusarvot*. Helsinki: PS-Kustannus.

Preventing intimate partner and sexual violence against women: taking action and generating evidence. 2010. World Health Organization.

(http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44350/1/9789241564007_eng.pdf 08.05.2016)

Soo, K. (2010). Paarisuhtevägivald Eestis- levik ja tagajärjed. Lõppraport. Tartu, Tartu Ülikool, Sotsiaalministeerium.

Soolise võrdõiguslikkuse monitoring 2013. Artiklite kogumik. Sotsiaalministeeriumi toimetised 3/2014. Tallinn.

Vägivalla ennetamise strateegia aastateks 2015-2020. Tallinn. 2015.

(http://www.kriminaalpoliitika.ee/sites/www.kriminaalpoliitika.ee/files/elfinder/dokumendid/ves_2015-2020_1.pdf 15.04.2016)

Lisad

Lisa 1. Küsimustik

Vägivallaga seotud müüdid

Hea spetsialist, kes Te tegelete oma igapäevatoos vägivalla ohvrite ja/või osalistega! Palun vastake mõnekümnele küsimusele, mis aitavad antud uuringu raames välja selgitada vägivallaga seotud müütide ja uskumuste olemasolu vägivalla ohvrite ja/või osalistega tegelevate tugispetsialistide hulgas. Ühtlasi on käesolev uuring aluseks minu bakalaureusetöö valmimisele Tartu Ülikooli sotsiaaltöö, sotsioloogia ja sotsiaalpoliitika eriala arvatava lõpetajana.

Küsimustik on anonüümne ning hilisemas uuringu analüüsis käsitletakse Teie vastuseid kogumipõhiselt, ühegi vastanu nimi ega kontaktandmed ei kajastu uuringu tulemustes. Ankeedi täitmine võtab aega umbes 10-20 minutit. Sobiv vastusevariant märkige aktiveerides valikvastuste ees olev ringike.

Võimalikele küsimustele, mis võivad antud ankeeti täites tekkida, vastan meeleldi tel xxxxxxxx.

Olen ette tänulik vastajaile, kes soostuvad minuga koostööd tegema!

Ave Paju

* Kohustuslik

1. Teie sugu?*

mees

naine

2. Teie vanus?*

18-24

25-34

35-49

50-64

65-...

3. Milline on Teie amet või töövaldkond?*

sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja

meditsiinitöötaja (perearst, pereõde, kiirabitöötaja)

haridusasutuse töötaja (sotsiaalpedagoog, kooli või lasteaia pedagoog)

õigusabi töötaja

ohvriabi töötaja

Muu:

4. Milline on Teie haridus?*

erialane kesk-eriharidus

erialane kõrgharidus

mitteerialane kesk-eriharidus

mitteerialane kõrgharidus

keskharidus

põhiharidus

Muu:

5. Kui pikk on Teie erialane tööstaaž?*

Peaaegu silmas vägivalla ohvrite ja/või osalistega töötamise perioodi.

kuni 4 aastat

5-9 aastat

10-14 aastat

15-... aastat

6. Millises piirkonnas Te töötate?*

Põhja-Eesti (Harjumaa, Lääne-Virumaa, Ida-Virumaa)

Kesk-Eesti (Raplamaa, Järvamaa, Jõgevamaa)

Lääne-Eesti (Läänemaa, Pärnumaa, Saaremaa, Hiiumaa)

Lõuna-Eesti (Tartumaa, Viljandimaa, Valgamaa, Põlvamaa, Võrumaa)

7. Vägivaldal esineb Eestis harva.*

Siin on silmas peetud ennekõike nii kodu-, paarisuhte- kui lähisuhtevägivaldal.

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

8. Vägivald perekonnas ei ole tõsiselt võetav probleem- kõik paarid tülitsevad vahel.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

9. Vägivallatsejat on kerge ära tunda, ta on märkimisväärselt erinev mittevägivaldsest inimesest.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

10. Soopõhist vägivalda Eestis peaaegu ei esine.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

11. Vägivald on kui üks partner teist pidevalt mõnitab, solvab, kritiseerib.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

12. Mees võib siiski olla hea isa, isegi kui ta alandab või lööb oma laste ema.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

13. Perevägivald on peresisene probleem, mitte ühiskonna probleem.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

14. Vägivalla ohver on osaliselt ise juhtunud süüdi.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

15. Vägivald on kui üks partner keelab teist oma sõpradega suhtlemast.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

16. Alkoholi ja narkootikumide tarvitamine põhjustab vägivalda.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

17. Lapse füüsiline karistamine ei ole vägivald.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

18. On vägivalla ohvreid, kes tahavadki ohvriseisundis olla.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

19. Vägivald perekonnas on Eesti ühiskonnas oluliseks probleemiks.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

20. Koduvägivald puudutab üksnes täiskasvanuid, seda pealt näinud lapsed pole ohvrid.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

21. Mõnedele naistele meeldivadki vägivaldsed mehed ehk neid nn tõmbab selliste meeste poole.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

22. Lapse füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

23. Naised ise on süüdi, nad ise provotseerivad mehi vägivallale.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

24. Vägivald toimub, kuna vägivallatseja ei suuda oma viha kontrollida.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

25. Abielus naise kohustus on nõustuda seksiga, kui mees seda soovib.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

26. Abikaasa või elukaaslase füüsiline karistamine on mõnikord paratamatu.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

27. Koduvägivalda esineb peamiselt majanduslikult kehvemal järjel peredes.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

28. Kui vägivalda ohver ise väga tahab, saab ta vägivaldsest suhtest ise lahkuda *

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

29. Paarinõustamine on lahendus perevägivalda lõppemiseks.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

30. Vägivalla ohver vajab vägivaldsest suhtest väljatulekuks tuge ja abi.*

täiesti nõus

pigem nõus

pigem ei ole nõus

üldse ei ole nõus

ei oska öelda

31. Teie käitumine vägivalla juhtumiga kokkupuute korral:*

(võimalikud on mitu vastusevarianti)

lähen ise olukorda lahendama

teavitan politseid

teavitan kohaliku omavalitsuse töötajaid (sotsiaaltöötaja, lastekaitsetöötaja)

räägin ohvri ja/või vägivallatsejaga, annan nõu, püüan aidata

ei tee mitte midagi

Muu:

32. On Teil endal olnud isiklikke kokkupuuteid vägivallaga?*

jah

ei

33. Kui vastasite eelnevale küsimusele "jah", siis kirjeldage täpsemalt, kuidas on need kokkupuuted vägivallaga avaldunud.

Küsimusele vastamine on vabatahtlik.

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, _____ Ave Paju _____,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose
Perevägivallaga seotud müüdid vägivalla juhtumitega kokkupuutuvate spetsialistide hulgas,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ Kadri Soo _____,
(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
  - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace´i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
  3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, **02.06.2016**